

Ministerstvo financí
Důvodová zpráva k návrhu zákona o platebním styku

I. OBECNÁ ČÁST

1. Zhodnocení platného právního stavu

Vzhledem ke skutečnosti, že současná česká právní úprava není v souladu se všemi požadavky, které jsou vymezeny směrnicí, je nezbytné, aby jednotlivá ustanovení obsažená ve směrnici byla transponována do českého právního řádu. Transpozice směrnice Evropského parlamentu a Rady 2015/2366 ze dne 25. listopadu 2015 o platebních službách na vnitřním trhu, kterou se mění směrnice 2002/65/ES, 2009/110/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010 a zrušuje směrnice 2007/64/ES se předpokládá přijetím nového zákona o platebním styku, neboť novela stávajícího zákona č. 284/2009 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů, není vhodná z důvodu zajištění přehlednosti právního řádu.

2. Odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy

Po materiální stránce navrhovaná právní úprava návrhu zákona o platebním styku nahradí stávající zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů.

3. Vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy

Stávající zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů, není dostačující, neboť je nezbytné do něj transponovat směrnici Evropského parlamentu a Rady 2015/2366 ze dne 25. listopadu 2015 o platebních službách na vnitřním trhu, kterou se mění směrnice 2002/65/ES, 2009/110/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010 a zrušuje směrnice 2007/64/ES (dále jen „směrnice“), aby byl dosažen soulad právních předpisů ČR a EU. Směrnice nahrazuje původní Směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2007/64/ES ze dne 13. listopadu 2007 o platebních službách na vnitřním trhu, kterou se mění směrnice 97/7/ES, 2002/65/ES, 2005/60/ES a 2006/48/ES a zrušuje směrnice 97/5/ES, která se zrušuje s účinkem od 13. ledna 2018.

4. Předpokládaný hospodářský a finanční dopad navrhované právní úpravy

V souvislosti s přijetím návrhu zákona o platebním styku lze očekávat finanční dopady na státní rozpočet, avšak v současnosti není možné tyto dopady kvantifikovat. Náklady lze očekávat v souvislosti s vedením správních řízení a při výkonu dohledu. Nutnost stanovit orgány dohledu však pramení z evropských právních předpisů. Předpokládá se, že veškeré výdaje, které bude třeba vynaložit ze státního rozpočtu, budou uhrazeny v rámci stanovených limitů pro příslušné organizační složky státu a nebude požadován nárůst počtu funkčních míst v organizačních složkách státu.

5. Zhodnocení dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů

Návrh zákona nezasahuje do ochrany soukromí či osobních údajů. Návrh zákona žádným způsobem nemění dosavadní praxi v této oblasti. Návrh zákona není v rozporu s Úmluvou o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat (vyhlášené pod č. 115/2001 Sb. m. s.), směrnicí Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. října 1995 o ochraně jednotlivců v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů, ani se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

6. Zhodnocení korupčních rizik

Korupční rizika, která mohou vést ke zvýhodnění konkrétních subjektů vůči jiným, spočívají v benevolentním výkonu dohledu a správního řízení ze strany orgánu dohledu. Je však třeba uvést, že správní řízení se řídí správním řádem či sektorovými procesními předpisy.

Rozhodovací pravomoc je transparentní a je vždy možné určit konkrétní subjekty, které jsou odpovědné za rozhodnutí. Na základě výše uvedených skutečností je možné usoudit, že se nepředpokládá vznik žádných korupčních rizik.

7. Zhodnocení dopadů na bezpečnost nebo obranu státu

Navrhovaná právní úprava nepředpokládá žádný dopad na bezpečnost nebo obranu státu.

II. ZVLÁŠTNÍ ČÁST

1 OBECNÁ USTANOVENÍ

K § 1:

Úvodní ustanovení vymezuje rozsah působnosti zákona o platebním styku. V souvislosti s transpozicí směrnice o platebních službách, směrnice o elektronických penězích, směrnice o neodvolatelnosti zúčtování v platebních systémech a směrnice o platebních účtech se doplňuje odkaz na uvedené směrnice. Zároveň se odkazuje na nařízení o přeshraničních platbách v eurech, nařízení o úhradách a inkasech v eurech a nařízení o mezibankovních poplatcích, která se sice netransponují, protože jsou přímo použitelná, ale v návrhu zákona se stanoví přestupky za porušení povinností, které jsou těmito nařízeními stanoveny.

K § 2:

Vymezují se některé základní pojmy, se kterými zákon dále pracuje. Jedná se o definice pro účely tohoto zákona, na rozdíl od některých jiných pojmů, které jsou definovány s obecnou platností, protože je bude třeba častěji používat i na jiných místech právního řádu (např. platební služba, elektronické peníze, platební instituce, poskytovatel platebních služeb malého rozsahu, instituce elektronických peněz, vydavatel elektronických peněz malého rozsahu). Většina definovaných pojmů je převzata přímo ze směrnice o platebních službách, na rozdíl od směrnice jsou však na tomto místě zákona definovány především ty pojmy, u nichž je to nezbytně nutné, tedy pojmy, jejichž obsah neplyne z pojmu samotného (z obecného významu, který je pojmu prisuzován), a dále pojmy, jejichž obsah nevyplývá z kontextu právního předpisu. K některým definovaným pojmům lze v podrobnostech uvést následující:

K odstavci 1 písm. a) (platební transakce)

Platební transakce zahrnuje vedle převodů i platební transakce iniciované příjemcem, uložení peněžních prostředků na platební účet nebo o jejich výběr z platebního účtu. Platební transakcí nejsou např. připsání úroků, odepsání poplatků nebo započtení, tedy případy kdy ke změně pohledávky evidované na účtu dochází, aniž by zde byla dána souvislost mezi plněním, které poskytovatel jménem plátce uskutečňuje.

V základním případě se platební transakce (jde-li o převod peněžních prostředků) účastní čtyři subjekty: plátce, poskytovatel plátce, poskytovatel příjemce a příjemce. Není vyloučeno, aby za určitých okolností některé z těchto subjektů splynuly. Plátce může v platebním příkaze určit jako příjemce sám sebe, potom je plátcem i příjemcem stejná osoba (např. platba mezi různými účty téhož majitele). Plátce a příjemce mohou mít stejného poskytovatele, který potom v platební transakci vystupuje jako jediný poskytovatel. Může nastat i situace, kdy na jedné straně platební transakce splývá osoba plátce nebo příjemce s osobou poskytovatele. Jedná se o případy, kdy poskytovatel provádí platbu (převod) svým jménem (plní svůj vlastní závazek) nebo platbu (převod) svým jménem přijímá (přijímá plnění své vlastní pohledávky). Pokud ovšem k takovému splynutí dojde na obou stranách transakce (v transakci by vystupoval pouze jediný uživatel a jediný poskytovatel, který by však přitom jednal svým jménem), nemá taková operace vůbec charakter platební transakce.

K odstavci 1 písm. b) (platební účet)

Platební účet je vymezen jako účet, který slouží k provádění platebních transakcí. Vzhledem k široké definici platební transakce [§ 2 odst. 1 písm. a)] se nejedná pouze o účty, které slouží k provádění převodů, ale i o účty, na které lze pouze vkládat nebo z nich vybírat peněžní prostředky.

Vedle většiny tzv. běžných účtů splňují vymezení platebního účtu i některé tzv. účty spořicí, jestliže na ně lze opakovaně vkládat nebo z nich vybírat peněžní prostředky. O platební účet se však nejedná v případě, že možnost majitele účtu disponovat peněžními prostředky na účtu je výrazně omezena předem dohodnutými podmínkami nebo vázána na další součinnost osoby, která účet vede. Z tohoto důvodu zpravidla nenaplňují definici platebního účtu např. termínované vklady a také účty stavebního spoření.

Tzv. úvěrové účty (účty, které vede poskytovatel úvěru příjemci úvěru a které slouží k čerpání nebo splácení úvěru) mohou být považovány za platební účty pouze při splnění určitých podmínek. Jestliže jsou peněžní prostředky z takového účtu vypláceny přímo příjemci úvěru, byť by k tomu došlo v několika po sobě jdoucích splátkách, nejedná se vůbec o platební transakci (poskytovatel plní svůj vlastní závazek přímo příjemci, viz výše), a proto ani takový účet nemůže být považován za platební účet. Totéž platí i v opačném případě, kdy platbami na takový účet plní příjemce úvěru svůj vlastní závazek splatit úvěr poskytovateli úvěru.

Pokud však jsou peněžní prostředky z úvěrových účtů čerpány pomocí platební transakce ve formě převodu, může úvěrový účet naplnit definici platebního účtu. V takovém případě je třeba zkoumat, co je cílem prováděných převodů. O platební účet se nejedná tehdy, pokud transfer peněžních prostředků od příjemce úvěru k jím určeným příjemcům platby není jedním z cílů prováděných převodů, ale pouze nutným způsobem distribuce úvěru a pokud tedy v tomto transferu distributor úvěru vystupuje jako plátce a nikoliv jako poskytovatel plátce. (Nic samozřejmě nebrání poskytovateli platební služby poskytovat službu, která zpravidla platební službou není, jako platební službu a vystupovat v transferu jako poskytovatel i plátce v jedné osobě).

Jako příklady lze uvést situace, kdy je poskytnutý úvěr čerpán prostřednictvím platebního prostředku nebo ve formě přečerpání zůstatku na platebním účtu. Naopak úvěrový účet nemá charakter platebního účtu, jestliže provádění převodů představuje pouze způsob, kterým si poskytovatel úvěru zajišťuje kontrolu nad tím, že peněžní prostředky budou použity v souladu s dohodnutými podmínkami úvěru. Charakteristickým znakem těchto situací je, že určení osob, kterým mají být peněžní prostředky převedeny, nezáleží na libovůli příjemce úvěru, neboť toto určení je dáno předem dohodnutými podmínkami úvěru. Do této skupiny případů lze zařadit např. čerpání úvěru s předem konkrétně definovaným účelovým vymezením (zpravidla jedním nebo maximálně několika málo převody) apod.

Otázku, zda se jedná o platební účet, je třeba oddělit od otázky, zda se jedná o platební transakci. Pojem platební transakce totiž není vázán pouze na platební účty. I peněžní prostředky vedené na jiném než platebním účtu mohou být použity k provedení platební transakce ve formě převodu. Taková platební transakce má potom zpravidla režim jednorázové platební transakce (několika jednorázových transakcí).

K odstavci 1 písm. c) (peněžní prostředky)

Za bezhotovostní peněžní prostředky lze považovat pohledávku za poskytovatelem platebních služeb, k evidenci pohledávky slouží účet, který poskytovatel vede.

K odstavci 1 písm. d) (platební prostředek)

Pojem platebního prostředku je ve směrnici i v zákoně vymezen široce, aniž by však toto vymezení z důvodu dynamického rozvoje v oblasti informačních a komunikačních technologií zacházelo do konkrétních podrobností. Pod pojem platebního prostředku spadají jak hmotné předměty jako např. platební karty, tak soubory dohodnutých postupů jako použití osobních čísel (PIN) nebo hesel nebo softwarové vybavení (např. platební aplikace v počítači nebo v

mobilním telefonu nebo podobném elektronickém zařízení). Za platební prostředek však nelze považovat papírový formulář platebního příkazu.

K odstavci 1 písm. f) až h)

Zavádí se definice úhrady, inkasa a trvalého příkazu. Všechny definice vycházejí z evropské úpravy, konkrétně z nařízení o úhradách a inkasech v eurech a ze směrnice o platebních účtech.

K odstavci 1 písm. i) až j)

Definice možnosti přečerpání a překročení jsou převzaty ze zákona o spotřebitelském úvěru.

K odstavci 1 písm. l)

Nepřímé udělení platebního příkazu je obsahem nové platební služby a spočívá v předání platebního příkazu, který dal plátce, jeho poskytovateli. Osoba, která nepřímé udělení platebního příkazu poskytuje, neprojevuje při jednání s poskytovatelem plátce svou vůli, ale jedná jménem plátce, nemůže tedy například platební příkaz modifikovat.

K odstavci 1 písm. m)

Informování o platebním účtu zahrnuje sběr informací o platebním účtu (např. o zůstatku), uskutečněných transakcích prostřednictvím daného účtu a dalších informací dostupných uživateli. Následně jsou informace předávány uživateli. Tato služba je poskytována prostřednictvím internetu, což je jejím definičním znakem.

K odstavci 2 písm. a) až d) (členský stát, jiný členský stát, domovský a hostitelský členský stát)

Definují se pojmy členský stát, jiný členský stát, domovský členský stát a hostitelský členský stát. Pojem členský stát zahrnuje nejen členské státy Evropské unie, ale i Island, Lichtenštejnsko a Norsko jako smluvní státy Dohody o Evropském hospodářském prostoru.

K odst. 2 písm. h) (pobočka)

Pobočka je definována jako organizační složka podniku v jiném než domovském členském státě nebo jako provozovna v domovské členském státě. Všechny provozovny v jiném než domovském členském státě jsou klasifikovány jako jedna pobočka.

K odst. 2 písm. i) (obchodní zástupce)

Obchodní zástupce se vymezuje tak, že jde o osobu, která při uzavírání smlouvy o platebních službách nebo při poskytování platebních služeb jedná jménem poskytovatele. Upřesňuje se, že obchodním zástupcem není prokurista ani zaměstnanec poskytovatele, i když i tyto osoby jednájí jménem poskytovatele. Vymezení obchodního zástupce má význam především pro platební instituce a instituce elektronických peněz, jejichž obchodní zástupci podléhají souhlasu České národní banky. Pro ostatní poskytovatele platebních služeb má vymezení obchodního zástupce význam z hlediska předsmulvních informačních povinností.

K odst. 2 písm. k) (platební systém)

Definuje se obecný pojem platebního systému převzetím definice ze směrnice o platebních službách, zatímco platební systémy podle směrnice 98/26/ES označuje zákon jako platební systémy s neodvolatelností zúčtování.

K odstavci 3 písm. a) a b) (plátce a příjemce)

Jedná se sice o pojmy, jejichž význam vyplývá z obecného významu slov, avšak vzhledem k jejich klíčovému významu pro konstrukci práv a povinností podle navrhované právní úpravy se v zájmu odstranění případných nejasností přesto definují. Není vyloučeno, aby plátcem i příjemcem byla tatáž osoba. Může nastat i situace, kdy na jedné straně platební transakce splývá osoba plátce nebo příjemce s osobou poskytovatele. Jedná se o

případy, kdy poskytovatel provádí platbu svým jménem (plní svůj vlastní závazek) nebo platbu svým jménem přijímá (přijímá plnění své vlastní pohledávky). Tato skutečnost sama o sobě nic nemění na tom, že taková operace má charakter platební transakce, avšak na jedné její straně nevznikají z důvodu totožnosti subjektů vzájemná práva a povinnosti mezi plátcem a jeho poskytovatelem nebo mezi příjemcem a jeho poskytovatelem.

K odstavci 3 písm. g) (jedinečný identifikátor)

Jedinečný identifikátor je údaj, prostřednictvím kterého je označen uživatel nebo jeho platební účet. Fakticky se tak jedná například o číslo účtu. Vymezení jedinečného identifikátor má význam pro posouzení, zda byla platební transakce provedena správně.

K odstavci 3 písm. i) a j) (pracovní den a provozní doba)

Význam těchto pojmů je sice v obecném jazyce zřejmý, ale pro účely zákona je nezbytné tyto pojmy definovat. Jedná se o den (v případě pracovního dne) nebo o část dne (v případě provozní doby), kdy poskytovatel plátce nebo poskytovatel příjemce obvykle vykonává činnosti potřebné pro provedení konkrétní platební transakce. Oba pojmy mají význam především z hlediska běhu lhůt pro provedení platební transakce. Lhůty delší než jeden den jsou v zákoně vymezeny pomocí počtu pracovních dnů. Ohledně lhůt kratších než jeden den je stanoveno, že běží pouze během provozní doby poskytovatele. Při vymezení pracovního dne a pracovní doby je třeba brát v úvahu to, zda jsou skutečnosti rozhodné pro vymezení těchto pojmů dostatečně zřejmé i z pohledu uživatele.

K odstavci 4 písm. a)

Zúčtování zahrnuje započtení vzájemných pohledávek (tzv. netting či výpočet čistých pozic) a samotný převod peněžních prostředků. Systém může oba postupy kombinovat. To znamená, že nejdříve vypočte čisté pozice a výsledný výrazně nižší počet transakcí pak provede. Nebo systém může jen provádět tzv. gross settlement, tedy provede každý převod peněžních prostředků, aniž by nejdříve započítával vzájemné pohledávky svých účastníků. Naopak některé systémy provádí jen netting, aniž by pak vypořádávaly výsledné transakce (tzv. čistě clearingové systémy provozované například ústředními protistranami).

K odstavci 4 písm. b)

Definice příkazu k zúčtování reflektuje možnost propojení mezi systémy, tedy situaci, kdy systém nevypořádává pouze příkazy svých vlastních účastníků, ale i účastníků z propojeného systému. Všechny tyto příkazy by pak měly být provedeny, zjednodušeně řečeno, bez ohledu na zahájení insolvenčního řízení týkajícího se účastníků ve vlastním systému nebo propojeném systému (včetně jeho provozovatele, neboť někdy je to provozovatel, kdo zadává příkazy do druhého systému).

K odstavci 4 písm. c)

Ústřední protistrana není prostředníkem mezi účastníky systému, nýbrž vystupuje jako protistrana původních stran kontraktu, který byl po novaci rozdělen na dva nové, tedy vystupuje jako kupující vůči prodávajícímu a jako prodávající vůči kupujícímu. Ústřední protistrana tak přebírá na sebe riziko selhání původních stran kontraktu, tzv. counterparty risk.

K odstavci 4 písm. f)

Pojem provozní den, k němuž je vztažen okamžik přijetí příkazu a vyloučení účinků prohlášení úpadku či zásahů s obdobnými účinky, byl zaveden kvůli potřebě chránit noční cykly zpracování příkazů přesahující do dalšího kalendářního dne. Jinými slovy řečeno, zúčtovací cyklus neboli provozní den začíná většinou v odpoledních hodinách jednoho dne a končí v odpoledních hodinách dalšího dne. K tomuto dennímu i nočnímu cyklu jsou pak vztaženy i další úkony související se zúčtováním příkazů, čímž se zvyšuje jistota řádného zúčtování, tedy ochrana systémů, v případě insolvence některého účastníka. Mezi jednotlivými cykly zúčtování pak vždy bývá prodleva, kdy se systém připravuje na přijetí další

„vářky“ příkazů. Nejde tedy o nekonečný cyklus, ale o diskrétní tedy nespojitý proces. Podstatné je, že provozní den je vymezen zcela přesně v pravidlech systému, takže není pochybnosti o tom, jak dlouho trvá a kdy přesně nastává. Proto předkladatel zvolil velmi obecnou definici a nezaváděl příliš technické pojmy do díky zákona.

K § 3:

V odstavci 1 je obsažena definice platební služby; jedná se o transpozici přílohy směrnice o platebních službách. Vymezení platebních služeb je poměrně široké. Zákon rozlišuje celkem 8 druhů platebních služeb, přičemž toto rozlišení má význam především pro rozsah povolení k činnosti platební instituce (pro různé platební služby jsou v rámci povolovacího řízení stanoveny různé požadavky, zejména v oblasti kapitálu). Druhá směrnice o platebních službách zavedla dvě nové platební služby, a to nepřímé udělení platebního příkazu a poskytování informací o platebním účtu.

Odstavec 2 výslovně uvádí, že převodem, a tedy platební službou, jsou i bezhotovostní obchody s cizí měnou.

Platební službou je činnost uvedená v odstavcích 1 nebo 2, jestliže se nejedná o některý z případů uvedených v odstavci 3, který obsahuje negativní definici platebních služeb. Jedná se především o platby, které jsou celé provedeny pouze v hotovosti bez účasti či zprostředkování jinou osobou odlišnou od plátce a příjemce. Dále se jedná o transakce prováděné prostřednictvím některých papírových platebních nástrojů (směnky, šeky, poštovní poukazy podle zákona č. 29/2000 Sb., o poštovních službách, ve znění pozdějších předpisů). K některým případům negativního vymezení platebních služeb lze v podrobnostech uvést následující:

K písmeni c) bodu 4

Zda se jedná o úzce vymezený okruh dodavatelů, případně zboží nebo služeb, je třeba posuzovat případ od případu. Příkladem mohou být platební prostředky, kterými lze platit různým obchodníkům v rámci jednotlivého obchodního domu, obchodníkům v rámci obchodního řetězce nebo v rámci téže jednotlivé akce (např. Matějská pouť). Úzce vymezená akceptační síť obchodníků nutně neznamená naprostou neměnnost této sítě. Příkladem omezeného okruhu zboží a služeb jsou některé typy palivových karet. Omezený rozsah zboží a služeb je třeba spatřovat v možnosti nákupu položek věcně spolu souvisejících; kupříkladu možnost nákupu veškerého zboží, které lze zakoupit na čerpací stanici, již tuto částí výjimky nesplňuje. Naopak palivová karta, která umožňuje zakoupit jen položky bezprostředně související s provozem vozidla, by podmínky pro aplikaci výjimky splňovat měla.

K písmeni c) bodům 5 a 6

Nově jsou z působnosti zákona vyňaty stravenky včetně stravenek elektronických. Doposud byly stravenky vyjmuty na základě výjimky pro papírové poukazy a za určitých podmínek v rámci omezené sítě. Dále jsou z působnosti vyňaty poukazy či nástroje určené k čerpání tzv. fondu kulturních a sociálních potřeb. Oba typy nástrojů jsou vyňaty za předpokladu, že splňují podmínky pro osvobození od daně podle zákona o daních z příjmu.

K písmeni d) bodu 4

Jedná se např. o výplatu dividend, výnosů nebo jiných příjmů, výplatu příjmů ze zpětného odkupu nebo prodeje.

K písmeni d) bodu 5

Jedná se o případy placení prostřednictvím tzv. notářské nebo advokátní úschovy podle notářského řádu nebo zákona o advokacii.

K písmeni e)

Platby prováděné poskytovatelem služby elektronických komunikací nebo operátorem podle zákona o elektronických komunikacích jsou nově vyňaty z působnosti zákona, jestliže nepřekročí zákonem stanovený limit. Pod pojmy digitální obsah a hlasové služby lze podřadit nákup vyzváněcích tónů, aplikací, informačních služeb jako jsou zprávy o počasí atp. Vyňaty jsou rovněž platby prostřednictvím mobilního telefonu za účelem nákupu jízdenek nebo vstupenek a dárcovské SMS. V zákoně byla použita terminologie v souladu se zákonem č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích), ve znění pozdějších předpisů.

K písmeni f) bodu 1

Jedná se o vynětí tzv. služby cash-back (výběry hotovosti na pokladně dodavatele zboží či služeb, kdy kupující platí platebním prostředkem za nákup např. v supermarketu, platí však víc, než je cena nákupu, přičemž obdrží rozdíl mezi cenou nákupu a zaplacenou částkou zpět v hotovosti).

K písmeni f) bodu 2

Tato osoba není stranou smlouvy s uživatelem vybírajícím peníze z účtu, ale jedná jako zástupce poskytovatele.

K písmeni g)

Jedná se např. o činnost spočívající ve zpracování a uchovávání údajů, o svěřenecké služby a služby na ochranu soukromí, ověřování údajů a totožnosti, poskytování informačních technologií a služeb komunikačních sítí, poskytování terminálů a zařízení využívaných v oblasti platebních služeb a jejich údržby. Těmito technickými službami není nepřímé udělení platebního příkazu ani služba informování o platebním účtu.

K § 4:

V souladu se směrnicí o institucích elektronických peněz se definují elektronické peníze. Rozdíl mezi elektronickými penězi a virtuální měnou je především v tom, že virtuální měny nepředstavují pohledávku za vydavatelem. Rozdíl mezi bezhotovostními peněžními prostředky a elektronickými penězi lze hledat v uzavřenosti okruhu poskytovatelů, mezi kterými elektronické peníze obíhají.

2 OSOBY OPRAVNĚNÉ POSKYTOVAT PLATEBNÍ SLUŽBY A VYDÁVAT ELEKTRONICKÉ PENÍZE

Druhá část zákona obsahuje veřejnoprávní úpravu podmínek výkonu činnosti osob oprávněných poskytovat platební služby nebo vydávat elektronické peníze. Nejedná se však o úpravu vyčerpávající, protože regulace některých oprávněných osob bude i nadále obsažena v jiných zákonech. To je případ především bank a spořitelních a úvěrních družstev.

2.1 ZÁKLADNÍ USTANOVENÍ

K § 5 a 6 (oprávnění poskytovat platební služby, oprávnění vydávat elektronické peníze):

§ 5 taxativně vymezuje osoby oprávněné poskytovat platební služby jako podnikání. Na toto ustanovení navazuje příslušný přestupek, který postihuje neoprávněné poskytování platebních služeb.

§ 6 představuje obdobné ustanovení ve vztahu k vydávání elektronických peněz. I v tomto případě je neoprávněné vydávání elektronických peněz postihováno příslušným ustanovením v části o přestupcích.

2.2 PLATEBNÍ INSTITUTE

2.2.1 Základní ustanovení

Udělení povolení k činnosti platební instituce (§ 7 až 11)

K § 7 a 8:

Ustanovení definuje platební instituci jako osobu oprávněnou poskytovat platební služby na základě povolení České národní banky. Platební institucí může být pouze právnická osoba, což je rozdíl například oproti poskytovateli platebních služeb malého rozsahu. Platební instituce nesmí přijímat vklady od veřejnosti, což je činnost, která zůstává vyhrazena bankám, resp. spořitelním a úvěrním družstvům. Na rozdíl od nich tedy může platební instituce přijímat peněžní prostředky pouze za účelem provedení platebních transakcí. Nemožnost přijímat vklady od veřejnosti je jedním z klíčových faktorů odlišujících činnost bank a platebních institucí. Další rozdíl je v omezení pro platební instituce poskytovat úvěry pouze v souvislosti s platební službou.

§ 8 vymezuje činnosti, které může platební instituce vykonávat přímo na základě svého povolení k činnosti, aniž by k tomu potřebovala jiné veřejnoprávní oprávnění. Vedle platebních služeb se jedná o činnosti, které souvisejí s poskytováním platebních služeb. Za služby související s poskytováním platebních služeb lze považovat zejména služby bezprostředně zajišťující provádění platebních transakcí, služby provádění směny měn, poskytování úschovy nebo uchovávání a zpracování informací, pokud je splněna podmínka souvislosti s poskytováním platebních služeb. V souladu se směrnicí jsou dále vymezeny podmínky, za nichž lze poskytování úvěru považovat za činnost související s poskytováním platebních služeb. Platební instituci je zapovězeno použít peněžní prostředky, které jí byly svěřeny k provedení platební transakce, k poskytnutí úvěru, což má zajistit ochranu svěřených peněžních prostředků. Pro účely zákona se zavádí obdobná definice úvěru, jaká je obsažena v zákoně o bankách. Uvedené ustanovení samozřejmě neznamená, že platební instituce nemůže vykonávat jiné činnosti, musí si však pro jejich výkon opatřit veřejnoprávní oprávnění, pokud je toho podle příslušných právních předpisů třeba. V tomto smyslu tedy nemá povolení k činnosti platební instituce výlučnou povahu a mohou vznikat i tzv. "hybridní" platební instituce, pro něž bude poskytování platebních služeb představovat jen jednu z několika provozovaných činností.

K § 9 až 11 (povolení k činnosti platební instituce):

Povolení k činnosti platební instituce uděluje Česká národní banka na základě žádosti. Pro udělení povolení k činnosti musí žadatel splňovat řadu kvalitativních i kvantitativních obezřetnostních požadavků. § 9 odst. 1 vymezuje hmotněprávní požadavky, které musí být splněny, aby mohlo být žádosti vyhověno. Návrh zákona se při formulaci těchto požadavků snaží v rámci možností používat obdobná vyjádření, jaká se používají v ostatních zákonech upravujících finanční trh. Nově je v zákoně stanovena povinnost mít uzavřeno pojištění nebo jinou srovnatelnou záruku ke krytí rizik spojených s neautorizovanou nebo nesprávně provedenou platební transakcí či se zneužitím informací o platebním účtu. Novou podmínkou, aby mohlo být uděleno a následně zachováno povolení k činnosti platební instituce, je poskytování alespoň části služeb spojených s platebními službami v České republice. Snahou směrnice o platebních službách je zamezit tzv. regulatorní arbitráži, kdy si poskytovatelé vybírali své sídlo dle zvoleného regulatorní režimu, aniž by v dané zemi poskytovali platební služby.

Ustanovení § 9 odst. 2 umožňuje udělit povolení k činnosti platební instituce i právnické osobě se sídlem mimo členský stát, jestliže pro Českou republiku tato povinnost vyplývá z mezinárodní smlouvy (srov. různé mezinárodní smlouvy zaručující zahraničním subjektům režim tzv. národního zacházení).

O žádosti o povolení k činnosti platební instituce se rozhoduje ve správním řízení. § 10 vymezuje odchylky od obecné právní úpravy správního řízení podle správního řádu. Řízení o žádosti lze dle správního řádu přerušit. Lhůta pro vydání rozhodnutí během přerušování neběží. Žádost o udělení povolení k činnosti platební instituce lze podat pouze elektronicky. Vyhláška České národní banky stanoví náležitosti žádosti, včetně jejích příloh.

§ 11 ukládá platební instituci oznamovací povinnost v případě změny údajů, na jejichž základě bylo povolení k činnosti uděleno. Na toto ustanovení navazuje možnost České národní banky povolení odejmout v případě neplnění podmínek pro jeho udělení, případně zúžit jeho rozsah.

Zánik povolení k činnosti platební instituce (§ 12 a 13)

Stanoví se skutečnosti, které jsou důvodem zániku povolení k činnosti platební instituce. Jedním z důvodů zániku je vykonatelnost rozhodnutí České národní banky, kterým držitel povolení udělí povolení k činnosti, které se svým obsahem překrývá s povolením k činnosti platební instituce. V § 13 se vymezují požadavky na činnost platební instituce po zániku povolení do vypořádání závazků vůči uživatelům. V takovém případě platí obdobně pouze ustanovení pro ochranu svěřených peněžních prostředků uživatelů. Tím se upouští zejména od v tomto případě neúměrně zatěžujícího požadavku udržovat průběžný kapitál. Vzhledem k tomu, že zánikem povolení dochází ke ztrátě statusu platební instituce, je třeba speciální ustanovení, které zakotvuje pravomoc dohledu České národní banky ve vztahu k povinnostem uvedeným v odstavci 1. Odstavec 2 stanoví, že prostředky uživatelů není třeba vracet, pokud povolení k činnosti platební instituce sice zaniklo, ale bývalá platební instituce je nadále oprávněna držet tyto prostředky na základě jiného veřejnoprávního oprávnění (bankovní licence, povolení k činnosti instituce elektronických peněz, udělení povolení k činnosti poskytovatele platebních služeb malého rozsahu apod.).

2.2.2 Některé podmínky výkonu činnosti platební instituce

Kapitál (§ 15 až 18)

K § 15 a 16 (kapitál):

Kapitálové požadavky na platební instituce jsou dvojího druhu. Jednak musí mít platební instituce podle § 15 již v okamžiku udělení povolení k činnosti určitý počáteční kapitál, přičemž tento počáteční kapitál je odstupňován podle druhu poskytovaných platebních služeb, a jednak musí platební instituce podle § 16 průběžně udržovat svůj kapitál v určité výši (tzv. kapitálová přiměřenost). Směrnice o platebních službách obsahuje tři metody výpočtu kapitálové přiměřenosti platebních institucí. Jedná se však v podstatě o velmi technickou úpravu, která by text zákona zbytečně zatěžovala, a proto se navrhuje upravit tyto otázky v prováděcím právním předpise, což je standardní řešení i v ostatních sektorech finančního trhu. Metodu (přístup) pro výpočet kapitálové přiměřenosti bude určovat Česká národní banka individuálně pro každou platební instituci v rámci povolení řízení a v případě změny okolností bude moci toto určení změnit, což se promítá do ustanovení § 16 odst. 2.

K § 17:

Platební instituce, jejíž povolení se vztahuje na službu nepřímého udělení platebního příkazu, je povinna si sjednat pojištění nebo srovnatelnou záruku pro krytí rizik z její případné povinnosti napravit neautorizovanou nebo nesprávně provedenou platební transakci vzhledem k poskytovateli, který uživateli vede platební účet. Nápravu vůči uživateli totiž zjedná poskytovatel, který uživateli vede platební účet, tento poskytovatel, ale může uplatnit regres vůči poskytovateli nepřímého udělení platebního příkazu.

Obdobně si musí platební instituce, jejíž povolení se vztahuje na službu informování o platebním účtu, sjednat pojištění nebo srovnatelnou záruku pro krytí rizik pramenících z

povinnosti platební instituce napravit případné neoprávněné získání nebo užití informací o platebním účtu.

Česká národní banka stanoví vyhláškou minimální pojistný limit daných pojištění a minimální výši srovnatelné záruky pro oba výše uvedené případy.

K § 18:

Obdobně jako v případě směrnice o elektronických penězích se stanoví pro osoby držící kvalifikovanou účast na platební instituci povinnost předem oznamovat orgánům dohledu určité dispozice s touto účastí. Na rozdíl od režimu bank a jiných finančních institucí se však nejedná o povinnost vyžádat si k nabytí těchto účastí nebo k dispozicím jimi předchozí souhlas.

V případě, že Česká národní banka dospěje k závěru, že v důsledku příslušné dispozice drží kvalifikovanou účast na platební instituci osoba, která není vhodná nebo způsobilá, může s tím vyslovit nesouhlas. Nesouhlas se vydává ve správním řízení, které může Česká národní banka zahájit do 60 pracovních dní ode dne, kdy jí oznámení došlo, resp. ode dne, kdy se dozvěděla, že oznámení nebylo v rozporu se zákonem učiněno. Pokud Česká národní banka vysloví s nabytím nebo zvýšením kvalifikované účasti nesouhlas, má to za následek zákaz výkonu hlasovacích práv. Vedle toho zůstává zachována i možnost České národní banky zasáhnout přímo proti platební instituci, protože držení kvalifikované účasti nevhodnou nebo nezpůsobilou osobou představuje porušení podmínek pro udělení povolení.

Řídící a kontrolní systém (§ 19 a 20)

Stanoví se rámcové požadavky na řídicí a kontrolní systém platební instituce. Způsob plnění těchto požadavků bude dále konkretizován v prováděcím právním předpise. Směrnice o platebních službách otázku řídicího a kontrolního systému platební instituce upravuje jen velmi kuse, a proto je v této oblasti prostor pro podrobnější úpravu ze strany národního zákonodárce. S drobnými upřesněními se volí obdobná úprava jako v ostatních zákonech upravujících finanční trh.

Ochrana peněžních prostředků určených pro platební transakce (§ 21 až 24)

V § 21 je vyjádřena zásada, že peněžní prostředky svěřené platební instituci k provedení platební transakce nepředstavují vklad podle zákona o bankách, a proto je platební instituce smí přijímat, aniž by porušovala zákaz přijímání vkladů od veřejnosti (§ 1 odst. 3 zákona o bankách). Peněžní prostředky přijaté za jiným účelem než k provedení platební transakce však tomuto zákazu podléhají. Peněžní prostředky, které byly platební instituci svěřeny k provedení platební transakce, se nepovažují za elektronické peníze. Platební instituce není oprávněna elektronické peníze vydávat.

§ 22 stanoví specifické požadavky na ochranu peněžních prostředků uživatelů platebních služeb. Tyto prostředky musejí být odděleny od majetku platební instituce a (dle výběru platební instituce) buď vloženy na samostatný účet u banky nebo spořitelního a úvěrního družstva, nebo specifickým způsobem investovány do nízkorizikových aktiv, která stanoví prováděcí právní předpis, nebo kryty pojištěním. Povinnost chránit peněžní prostředky se vztahuje na všechny platební instituce, včetně tzv. hybridních.

V některých případech svěrují uživatelé platební instituci peněžní prostředky, aniž by bylo zřejmé, zda (případně v jakém rozsahu) budou použity na platební nebo jiné služby (typicky např. dobíjení kreditu mobilních telefonů). Pro tento případ stanoví § 23 pravidlo určující, jakou část těchto prostředků je třeba specificky chránit jako prostředky určené pro platební transakce.

§ 24 obsahuje specifickou úpravu pro případ insolvence platební instituce. Směrnice požaduje, aby i v tomto případě byly prostředky uživatelů chráněny před nároky jiných věřitelů. Navrhuje se právní úprava využívající institutu zvláštního insolvenčního správce,

který má zabezpečit, že nároky uživatelů budou v insolvenčním řízení respektovány. Navržená konstrukce vyvažuje zájem na ochraně práv uživatelů na straně jedné a zájem na řádném průběhu insolvenčního řízení na straně druhé.

Poskytování platebních služeb prostřednictvím obchodního zástupce (§ 25 až 32)

Podle předchozího zákona o platebním styku platební instituce, která chtěla vykonávat činnost prostřednictvím obchodního zástupce, tuto skutečnost předem oznámila České národní bance. K využití služeb obchodního zástupce nebylo třeba souhlasu České národní banky. Z textu druhé směrnice o platebních službách plyne, že obchodní zástupce smí jménem platební instituce poskytovat platební služby s účinností jeho zápisu do seznamu platebních institucí. Směrnice dále stanoví, že obchodní zástupce nemá být do seznamu zapsán, jestliže orgán dohledu (Česká národní banka) zhodnotí, že podmínky pro zápis nejsou splněny. Podmínky pro udělení souhlasu stanoví § 26.

Z uvedených důvodů nově zákon stanoví, že platební instituce musí požádat o souhlas s poskytováním platebních služeb prostřednictvím obchodního zástupce. Souhlas může být udělen jen vzhledem k těm platebním službám, které má platební instituce uvedeny v povolení k činnosti. Souhlas s poskytováním platebních služeb prostřednictvím obchodního zástupce však nemusí být udělen ke všem platebním službám, které je oprávněna poskytovat platební instituce.

Souhlas bude udělen v rámci správního řízení. Odchytky od správního řádu stanoví § 27, který obsahuje mimo jiné zmocnění k vydání vyhlášky České národní banky. § 28 upravuje oznámení změn údajů uvedených v žádosti. Na rozšíření platebních služeb, které se vztahuje souhlas s poskytováním platebních služeb prostřednictvím obchodního zástupce, se použijí obdobně ustanovení o udělení souhlasu.

V souladu s požadavky směrnice se navrhuje upravit situaci, kdy platební instituce svěří výkon některých svých provozních činností týkajících se poskytování platebních služeb jiné osobě (tzv. outsourcing). Tato možnost podléhá oznamovací povinnosti ze strany platební instituce; kromě toho jsou stanoveny omezující podmínky v případě, že význam svěřené činnosti dosahuje určité intenzity z hlediska řádného plnění povinností platební instituce.

K § 31:

Stanoví se pravidelná informační povinnost platební instituce vůči České národní bance. Ustanovení obsahuje zmocnění k vydání prováděcího právního předpisu upravujícího podrobnosti plnění této informační povinnosti.

K § 32:

V zájmu transparentního poskytování platebních služeb se platební instituci ukládá povinnost uchovávat po dobu 5 let veškeré relevantní dokumenty a záznamy. Stejná povinnost stíhá také bývalou platební instituci a právního nástupce platební instituce.

2.2.3 Výkon činnosti platební instituce a zahraniční platební instituce v hostitelském členském státě

Výkon činnosti platební instituce v hostitelském členském státě prostřednictvím pobočky (§ 33 až 37)

Nově je k poskytování platebních služeb prostřednictvím obchodního zástupce v hostitelském členském státě třeba souhlasu České národní banky. Dosud se taková činnost orgánu dohledu pouze oznamovala. § 33 stanovuje podmínky pro udělení souhlasu. Souhlas se může vztahovat jen na ty platební služby, které má platební instituce uvedeny ve svém povolení. Souhlas však nemusí být udělen ke všem takovým službám. Proces udělení souhlasu se řídí správním řádem s odchylkami uvedenými v § 34. Pozdější změna údajů

uvedených v žádosti o udělení souhlasu musí být oznámena České národní bance. Na žádost o rozšíření souhlasu se použijí obdobně ustanovení o jeho udělení.

§ 37 stanoví odchylky od standardního udělení souhlasu v případě, že se souhlas s poskytováním platebních služeb prostřednictvím obchodního zástupce týká poskytování služeb v hostitelském členském státě.

Informování orgánu dohledu hostitelského členského státu (§ 38 a 39)

Před udělením souhlasu k poskytování platebních služeb v hostitelském členském státě prostřednictvím pobočky nebo obchodního zástupce si Česká národní banka vyžádá stanoviska orgánu dohledu hostitelského členského státu. K tomuto stanovisku Česká národní banka přihlédne. Komunikace mezi výše uvedenými orgány se řídí přímo použitelným předpisem Evropské unie, kterým se provádí směrnice o platebních službách.

V souladu s požadavkem směrnice se zavádí informační povinnost pro platební instituce oznámit České národní bance den, od kdy hodlá fakticky začít poskytovat platební služby v hostitelském členském státě.

Výkon činnosti platební instituce v hostitelském členském státě jinak než prostřednictvím pobočky nebo obchodního zástupce (§ 40 až 42)

V případě přeshraničního poskytování služeb bez využití obchodního zástupce nebo pobočky se stanoví oznamovací povinnost vůči České národní bance. Pro poskytování platebních služeb v rámci volného pohybu služeb bez využití svobody usazení tedy není potřeba souhlas České národní banky. I v tomto případě je však výkon činnosti oznamován orgánu dohledu hostitelského členského státu.

Zahraniční platební instituce se sídlem v jiném členském státě může v České republice vykonávat ty činnosti uvedené v § 8, k jejichž výkonu je oprávněna na základě povolení uděleného domovským orgánem dohledu. Uvedené činnosti může v České republice vykonávat prostřednictvím pobočky nebo obchodního zástupce, jestliže jsou tiito zapsáni v seznamu nebo registru vedeném orgánem dohledu domovského členského státu.

2.3 Správce platebních informací

2.3.1 Základní ustanovení

K § 43:

V souladu s druhou směrnicí o platebních službách se zavádí nová skupina poskytovatelů, kteří mají oprávnění pouze k platební službě informování o platebním účtu. Na tuto skupinu poskytovatelů se uplatní obdobný režim jako na platební instituce, avšak s určitými výjimkami. Poskytovatelé informací o platebním účtu mohou využívat jednotný evropský pas.

2.3.2 Povolení k činnosti správce platebních informací

Podmínky pro udělení povolení k činnosti poskytovatele informací o platebním účtu jsou obdobné jako u platební instituce, avšak žadatelem a držitelem povolení může být i fyzická osoba. S povolení k činnosti poskytovatele informací o platebním účtu není slučitelné povolení k činnosti platební instituce nebo instituce elektronických peněz, neboť obě tato povolení v sobě mohou zahrnovat i službu informování o platebním účtu. Naproti tomu souběh s povolením k činnosti poskytovatele platebních služeb malého rozsahu a vydavatelem elektronických peněz malého rozsahu je povolen, jelikož daní malí poskytovatelé mají službu informování o platebním účtu zapovězenou.

V § 47 se stanoví důvody kdy ex lege zaniká povolení k činnosti poskytovatele informací o platebním účtu.

Udělení povolení k činnosti správce platebních informací (§ 44 až 47)

Podmínky povolení k činnosti poskytovatele informací o platebním účtu jsou podobné podmínkám pro udělení povolení k činnosti platební instituce. Nevyžaduje se oproti platební instituci počáteční kapitál, vyžaduje se ovšem řídicí a kontrolní systém a důvěryhodnost a odborná způsobilost vedoucích osob.

Způsob podání žádosti o udělení povolení k činnosti a informování o změně údajů uvedených v žádosti o udělení povolení je opět vymezena v prováděcím předpise.

V ustanovení § 47 se stanoví důvody kdy ex lege zaniká povolení k činnosti poskytovatele informací o platebním účtu.

2.3.3 Některé podmínky výkonu činnosti správce platebních informací

Správce platebních informací sám o sobě sice nepřijímá peněžní prostředky (z toho důvodu není splňovat kapitálové požadavky), přesto ale nese riziko spojené s neoprávněným získáním a užitím informací o platebním účtu. Z toho důvodu je vyžadováno, aby byl správce platebních informací pojištěno, nebo aby měl jinou srovnatelnou záruku.

Stanoví se rámcové požadavky na řídicí a kontrolní systém správce platebních informací. Způsob plnění těchto požadavků bude dále konkretizován v prováděcím právním předpise. Směrnice o platebních službách otázku řídicího a kontrolního systému správce platebních informací upravuje jen velmi kuse, a proto je v této oblasti prostor pro podrobnější úpravu ze strany národního zákonodárce. S drobnými upřesněními se volí obdobná úprava jako v ostatních zákonech upravujících finanční trh.

2.3.4 Výkon činnosti správce platebních informací v hostitelském členském státě prostřednictvím obchodního zástupce nebo pobočky

Výkon činnosti správce platebních informací v hostitelském členském státě prostřednictvím obchodního zástupce (§ 52 až 54)

V souladu se směrnicí o platebních službách se stanovují podmínky pro výkon činnosti prostřednictvím obchodního zástupce v hostitelském členském státě. K výkonu činnosti je třeba souhlasu České národní banky, avšak případný postih za výkon činnosti bez uděleného souhlasu je v kompetenci orgánu dohledu hostitelského členského státu, který by danou otázku mohl posoudit jako neoprávněné poskytování platebních služeb. Režim je obdobný jako u platebních institucí.

Výkon činnosti správce platebních informací v hostitelském členském státě prostřednictvím pobočky (§ 55 až 57)

Pro výkon činnosti prostřednictvím pobočky v hostitelském členském státě platí obdobná pravidla jako u platební instituce, avšak plnění podmínek je hodnoceno jen vzhledem ke službě poskytování informací o platebním účtu.

Informování orgánu dohledu hostitelského členského státu (§ 58 a 59)

Stanoví se režim vzájemné spolupráce mezi orgány dohledu domovského a hostitelského členského státu.

Výkon činnosti správce platebních informací v hostitelském členském státě jinak než prostřednictvím pobočky nebo obchodního zástupce (§ 60 až 62)

V případě přeshraničního poskytování služeb bez využití obchodního zástupce nebo pobočky v hostitelském členském státě se stanoví oznamovací povinnost vůči České národní bance. Pro poskytování platebních služeb v rámci volného pohybu služeb bez využití svobody usazení tedy není potřeba souhlas České národní banky. I v tomto případě je však výkon činnosti oznamován orgánu dohledu hostitelského členského státu.

Zahraniční poskytovatel informací o platebním účtu se sídlem v jiném členském státě může v České republice poskytovat službu informování o platebním účtu na základě oprávnění uděleného orgánem dohledu domovského členského státu. Uvedené činnosti může v České republice vykonávat prostřednictvím pobočky nebo obchodního zástupce, jestliže jsou tito zapsáni v seznamu nebo registru vedeném orgánem dohledu domovského členského státu.

2.4 POSKYTOVATEL PLATEBNÍCH SLUŽEB MALÉHO ROZSAHU

2.4.1 Základní ustanovení

K § 63:

Směrnice o platebních službách umožňuje členským státům, aby využily národní diskrece a zakotvily mírnější regulatorní a dohledový režim pro osoby, které poskytují platební služby v omezeném rozsahu. Takové osoby potom nemusí splňovat požadavky kladené na platební instituce. Jejich oprávnění k činnosti není však spojeno s tzv. jednotným pasem, a opravňuje tedy k poskytování platebních služeb pouze v domovském členském státě, resp. i v ostatních členských státech, pokud v nich bylo získáno příslušné povolení. Navrhovaná úprava této možnosti využívá a zakotvuje kategorii poskytovatelů platebních služeb malého rozsahu; obdobně jako v předchozím zákoně o platebním styku. Omezení rozsahu poskytovaných platebních služeb je vyjádřeno v § 63 odst. 2 a vyplývá z příslušného ustanovení směrnice o platebních službách. Oprávnění poskytovat platební služby vzniká udělením povolení k činnosti poskytovatele platebních služeb malého rozsahu. V režimu předchozího zákona o platebním styku vznikalo oprávnění poskytovat platební služby zápisem do registru. Nová právní konstrukce je obdobou právní úpravy udělení povolení k činnosti směnárníka podle zákona o směnářské činnosti nebo úpravy udělení povolení k činnosti nebankovního poskytovatele spotřebitelského úvěru podle zákona o spotřebitelském úvěru. O udělení povolení k činnosti se rozhoduje ve správním řízení, rozhodnutí se ovšem nevyhotovuje a nabývá právní moci zápisem do registru.

2.4.2 Povolení k činnosti poskytovatele platebních služeb malého rozsahu

K § 64 až 69:

Oprávnění poskytovat platební služby vzniká udělením povolení k činnosti poskytovatele platebních služeb malého rozsahu. V režimu předchozího zákona o platebním styku vznikalo oprávnění poskytovat platební služby zápisem do registru. Nová právní konstrukce je v souladu s vývojem legislativy finančního trhu a vychází např. ze zákona o směnářské činnosti a úpravy registru směnárníků.

Podmínky pro udělení povolení jsou obdobné jako podmínky pro registraci v režimu předchozího zákona o platebním styku. V návaznosti na zákon o spotřebitelském úvěru se stanoví podmínky pro udělení povolení, které se vztahuje na poskytování spotřebitelského úvěru.

Vyhoví-li Česká národní banka žádosti o udělení povolení v plném rozsahu, zapíše žadatele do registru poskytovatelů platebních služeb malého rozsahu. Rozhodnutí se v tomto případě nevyhotovuje.

V § 67 se vymezují se důvody, kdy zaniká ex lege zaniká povolení k činnosti poskytovatele platebních služeb malého rozsahu. V § 68 se vymezují požadavky na činnost poskytovatele platebních služeb malého rozsahu po zániku povolení do vypořádání závazků vůči uživatelům. V takovém případě platí obdobně pouze ustanovení pro ochranu svěřených peněžních prostředků uživatelů. Vzhledem k tomu, že zánikem povolení dochází ke ztrátě statusu poskytovatele platebních služeb malého rozsahu, je třeba speciální ustanovení, které zakotvuje pravomoc dohledu České národní banky ve vztahu k povinnostem uvedeným v odstavci 1. Odstavec 2 stanoví, že prostředky uživatelů není třeba vracet, pokud povolení k

činnosti poskytovatele platebních služeb malého rozsahu sice zaniklo, ale bývalý poskytovatel platebních služeb malého rozsahu je nadále oprávněna držet tyto prostředky na základě jiného veřejnoprávního oprávnění (bankovní licence, povolení k činnosti platební instituce, povolení k činnosti instituce elektronických peněz apod.).

Udělení povolení k činnosti poskytovatele platebních služeb malého rozsahu (§ 64 až 66)

Zánik povolení k činnosti poskytovatele platebních služeb malého rozsahu (§ 67 až 69)

Poskytovatel platebních služeb malého rozsahu má možnost rozšířit si portfolio platebních služeb, které poskytuje. Odkazuje se na obdobné použití určitých ustanovení o posuzování žádosti o povolení k činnosti poskytovatele platebních služeb malého rozsahu.

2.4.3 Některé podmínky výkonu činnosti poskytovatele platebních služeb malého rozsahu

K § 70:

Stanoví se některé podmínky výkonu činnosti poskytovatele platebních služeb malého rozsahu, a to odkazem na relevantní ustanovení upravující činnost platebních institucí. Neodkazuje se na ustanovení týkající se přeshraničního poskytování služeb na základě jednotné licence, které u poskytovatelů platebních služeb malého rozsahu nepřipadá v úvahu, a také na ustanovení o kapitálových požadavcích, řídicím a kontrolním systému, obchodních zástupcích a výkonu provozních činností prostřednictvím jiných osob.

Navíc se poskytovateli platebních služeb malého rozsahu ukládají specifické povinnosti týkající se ochrany uživatelů platebních služeb. Odkazem na zákon o spotřebitelském úvěru se stanoví povinnost zajistit požadovaný kapitál, vztahuje-li se povolení k činnosti na poskytování spotřebitelského úvěru. Stanovení těchto povinností není v rozporu se směrnicí, neboť v tomto případě neplatí princip plné harmonizace.

2.5 INSTITUCE ELEKTRONICKÝCH PENĚŽ

V této hlavě je upravena další kategorie osob oprávněných poskytovat platební služby a vydávat elektronické peníze - instituce elektronických peněz. Vzhledem k tomu, že směrnice o elektronických penězích přibližuje právní úpravu institucí elektronických peněz právní úpravě platebních institucí, je nové znění části druhé hlavy V formulováno maximálně podobně jako znění části druhé hlavy II. Usiluje se o to, aby stejné myšlenky byly pokud možno vyjádřeny stejnými výrazy.

Bylo zvažováno i (alespoň částečně) použití metody odkazů na právní úpravu platebních institucí. Nakonec toto řešení nebylo zvoleno, a to především z těchto důvodů: 1) Právní úprava institucí elektronických peněz se dotýká obdobných otázek jako právní úprava platebních institucí, avšak v jednotlivých případech existují rozdíly v tom, zda se u institucí elektronických peněz tato právní úprava vztahuje pouze na platební služby, přičemž pro vydávání elektronických peněz existuje autonomní právní úprava, nebo zda se tato právní úprava vztahuje jak na vydávání elektronických peněz, tak na poskytování platebních služeb (s rozlišením, zda se platební služby týkají nebo netýkají elektronických peněz). Postihnout tyto rozdíly metodou odkazů by bylo velmi obtížné. Směrnice tento problém řeší pomocí výkladových ustanovení v recitálech a rozdělením odkazů na obecné v čl. 3 a zvláštní (např. čl. 6 nebo 7), což ovšem v podmínkách české legislativní techniky stěží připadá v úvahu. 2) Metoda odkazů je již použita u právní úpravy poskytovatelů platebních služeb malého rozsahu ve vztahu k právní úpravě platebních institucí (§ 70), kde se navrhuje její zachování, obdobně jako u vydavatelů elektronických peněz malého rozsahu ve vztahu k právní úpravě institucí elektronických peněz (§ 112 návrhu). Další „proodkazování“ by právní úpravu jako celek učinilo velmi nepřehlednou pro adresáty.

2.5.1 Základní ustanovení

K § 71:

Zákon vymezuje činnosti, které může instituce elektronických peněz vykonávat přímo na základě svého povolení k činnosti, aniž by k tomu potřebovala jiné veřejnoprávní oprávnění. Vedle vydávání elektronických peněz se jedná o poskytování platebních služeb (ať již se týkají vydaných elektronických peněz nebo nikoli - instituce elektronických peněz tedy může poskytovat i platební služby a v tomto smyslu v sobě povolení k činnosti instituce elektronických peněz zahrnuje povolení k činnosti platební instituce) a dále o činnosti, které souvisejí s vydáváním elektronických peněz a poskytováním platebních služeb. Za služby související s poskytováním platebních služeb lze považovat zejména služby bezprostředně zajišťující provádění platebních transakcí, služby provádění směny měn, poskytování úschovy nebo uchovávání a zpracování informací, pokud je splněna podmínka souvislosti s poskytováním platebních služeb. Ustanovení dále vymezuje podmínky, za nichž lze poskytování úvěru považovat za činnost související s vydáváním elektronických peněz a poskytováním platebních služeb. Uvedené ustanovení samozřejmě neznamená, že instituce elektronických peněz nemůže vykonávat jiné činnosti, musí si však pro jejich výkon opatřit veřejnoprávní oprávnění, pokud je toho podle příslušných právních předpisů třeba.

2.5.2 Povolení k činnosti instituce elektronických peněz

Udělení povolení k činnosti instituce elektronických peněz (§ 72 až 74)

K § 72 až 74:

Podmínky pro udělení povolení k činnosti instituce elektronických peněz jsou stanoveny obdobně jako v případě platebních institucí. Významnější rozdíl se týká pouze požadavku na počáteční kapitál.

Povolení k činnosti uděluje Česká národní banka na základě žádosti. Pro udělení povolení k činnosti musí žadatel splňovat řadu kvalitativních i kvantitativních obezřetnostních požadavků. § 72 odst. 1 vymezuje hmotněprávní požadavky, které musí být splněny, aby mohlo být žádosti vyhověno. Ustanovení § 72 odst. 1 umožňuje udělit povolení k činnosti instituce elektronických peněz i právnické osobě se sídlem mimo členský stát, jestliže pro Českou republiku tato povinnost vyplývá z mezinárodní smlouvy (srov. různé mezinárodní smlouvy zaručující zahraničním subjektům režim tzv. národního zacházení).

Ustanovení § 73 obsahuje zmocnění pro vydání vyhlášky, která upraví náležitosti žádosti, včetně příloh osvědčujících splnění podmínek pro udělení povolení k činnosti instituce elektronických peněz. Struktura daného ustanovení je inspirována zákonem o spotřebitelském úvěru.

O žádosti o povolení k činnosti instituce elektronických peněz se rozhoduje ve správním řízení. § 73 odst. 2 vymezuje odchylnou lhůtu od obecné právní úpravy správního řízení podle správního řádu.

§ 74 ukládá instituci elektronických peněz oznamovací povinnost v případě podstatné změny údajů, na jejichž základě bylo povolení k činnosti uděleno. Na toto ustanovení navazuje možnost České národní banky povolení odejmout v případě neplnění podmínek pro jeho udělení, případně zúžit jeho rozsah. I v případě oznamování změn je v zákoně obsaženo zmocnění pro vydání vyhlášky, která upraví náležitosti oznámení. Obdobně jako u platebních institucí se změny kvalifikované účasti hlásí České národní bance předem, srovnej § 80.

Zánik povolení k činnosti instituce elektronických peněz (§ 75 až 77)

Vymezují se důvody, kdy zaniká ex lege zaniká povolení k činnosti instituce elektronických peněz. V § 76 se vymezují požadavky na činnost instituce elektronických

peněz po zániku povolení do vypořádání závazků vůči uživatelům nebo držitelům. V takovém případě platí obdobně pouze ustanovení pro ochranu svěřených peněžních prostředků uživatelů nebo držitelů. Tím se upouští zejména od v tomto případě neúměrně zatěžujícího požadavku udržovat průběžný kapitál. Vzhledem k tomu, že zánikem nebo odnětím povolení dochází ke ztrátě statusu instituce elektronických peněz, je třeba speciální ustanovení, které zakotvuje pravomoc dohledu České národní banky ve vztahu k povinnostem uvedeným v odstavci 1. Odstavec 2 stanoví, že prostředky uživatelů nebo držitelů není třeba vracet, pokud povolení k činnosti instituce elektronických peněz sice bylo odňato nebo zaniklo, ale bývalá instituce elektronických peněz je nadále oprávněna držet tyto prostředky na základě jiného veřejnoprávního oprávnění (bankovní licence, povolení k činnosti platební instituce, zápis do registru vydavatelů elektronických peněz malého rozsahu apod.).

Upravuje se postup při rozšíření povolení k činnosti instituce elektronických peněz. Tato změna rozsahu se může týkat jen povolených platebních služeb, které se netýkají elektronických peněz. Odkazuje se na obdobné použití určitých ustanovení o posuzování žádosti o povolení k činnosti instituce elektronických peněz.

2.5.3 Některé podmínky výkonu činnosti instituce elektronických peněz

K § 78:

Kapitálové požadavky na instituce elektronických peněz jsou dvojího druhu. Jednak musí mít instituce elektronických peněz podle odstavce již v okamžiku udělení povolení k činnosti určitý počáteční kapitál, přičemž jeho výše je stanovena na částku 350 000 eur. Kromě toho musí instituce elektronických peněz podle odstavců 3 až 5 průběžně udržovat svůj kapitál v určité výši (tzv. kapitálová přiměřenost). Kapitálová přiměřenost má podle směrnice o elektronických penězích dvě složky: a) kapitálový požadavek ve vztahu k poskytování platebních služeb, které se netýkají elektronických peněz, který se vypočítá stejně jako u platebních institucí podle tzv. přístupů A, B nebo C; b) kapitálový požadavek ve vztahu k činnosti vydávání elektronických peněz, který se vypočítá podle speciálního přístupu (tzv. přístup D), činí 2 % průměru elektronických peněz v oběhu elektronických peněz v oběhu. Instituce elektronických peněz musí mít vždy kapitál, který je nejméně roven součtu obou těchto požadavků.

Metoda (přístup) pro výpočet kapitálového požadavku podle přístupů A, B nebo C bude podléhat schválení České národní banky v rámci povolovacího řízení. Česká národní banka bude moci v případě změny okolností schválenou metodu i změnit, což se promítá do ustanovení § 78 odst. 4. Česká národní banka rovněž bude moci na základě posouzení řídicího a kontrolního systému instituce elektronických peněz stanovit, aby byl požadavek na kapitálovou přiměřenost snížen či zvýšen až o 20 %.

K § 79:

Stanoví se povinnost instituce elektronických peněz, jejíž povolení k činnosti se vztahuje na službu nepřímého udělení platebního příkazu nebo službu informování o platebním účtu, mít sjednáno pojištění nebo srovnatelnou záruku, které splňují požadavky na pojistný limit a výši záruky stanovené ve vyhlášce České národní banky.

K § 80:

Směrnice o elektronických penězích zakotvuje pro osoby držící kvalifikovanou účast na instituci elektronických peněz povinnost předem oznamovat orgánům dohledu určité dispozice s touto účastí. Na rozdíl od režimu bank a jiných finančních institucí se však nejedná o povinnost vyžádat si k nabytí těchto účastí nebo k dispozicím jimi předchozí souhlas.

V případě, že Česká národní banka dospěje k závěru, že v důsledku příslušné dispozice drží kvalifikovanou účast na instituci elektronických peněz osoba, která není vhodná nebo

způsobilá, může s tím vyslovit nesouhlas. Nesouhlas se vydává ve správním řízení, které může Česká národní banka zahájit do 60 pracovních dní ode dne, kdy jí oznámení došlo, resp. ode dne, kdy se dozvěděla, že oznámení nebylo v rozporu se zákonem učiněno. Pokud Česká národní banka vysloví s nabytím nebo zvýšením kvalifikované účasti nesouhlas, má to za následek zákaz výkonu hlasovacích práv. Vedle toho zůstává zachována i možnost České národní banky zasáhnout přímo proti instituci elektronických peněz, protože držení kvalifikované účasti nevhodnou nebo nezpůsobilou osobou představuje porušení podmínek pro udělení povolení.

Řídicí a kontrolní systém (§ 81 a 82)

§ 81 a 82 stanoví rámcové požadavky na řídicí a kontrolní systém instituce elektronických peněz. Způsob plnění těchto požadavků bude dále konkretizován v prováděcím právním předpise. Směrnice o elektronických penězích otázku řídicího a kontrolního systému instituce elektronických peněz upravuje jen velmi kuse, a proto je v této oblasti prostor pro podrobnější úpravu ze strany národního zákonodárce. S drobnými upřesněními se volí obdobná úprava jako u platebních institucí a v ostatních zákonech upravujících finanční trh.

Ochrana peněžních prostředků (§ 83 až 87)

Uživatelé svěřují své prostředky institucím elektronických peněz, a to buď za účelem vydání elektronických peněz, anebo za účelem provedení platební transakce, která se netýká elektronických peněz. Smyslem úpravy § 83 až 87 je předejít situacím, kdy by instituce elektronických peněz při svém podnikání prohospodařily nebo zneužily peněžní prostředky, které jim držitelé nebo uživatelé svěřili. Prostředky uživatelů nebo držitelů, jimiž instituce elektronických peněz disponují, připomínají vklady, které jsou však přísně regulovány. Důležitým faktem je rovněž omezená možnost použití peněžních prostředků ze strany instituce elektronických peněz.

V § 83 je vyjádřeno, že peněžní prostředky svěřené instituci elektronických peněz k vydání elektronických peněz nebo k provedení platební transakce nepředstavují vklad podle zákona o bankách, a proto je instituce elektronických peněz smí přijímat, aniž by porušovala zákaz přijímání vkladů od veřejnosti (§ 1 odst. 3 zákona o bankách). Peněžní prostředky přijaté za jiným účelem než k provedení platební transakce nebo k vydání elektronických peněz však tomuto zákazu podléhají. Pro odlišení peněžních prostředků přijatých za účelem vydání elektronických peněz od vkladů se stanoví, že peněžní prostředky přijaté za účelem vydání elektronických peněz musí být za elektronické peníze neprodleně vyměněny.

§ 84 stanoví specifické požadavky na ochranu přijatých peněžních prostředků. Tyto prostředky musejí být evidovány odděleně od majetku instituce elektronických peněz a (dle výběru instituce elektronických peněz) buď vloženy na samostatný účet u banky nebo spořitelního a úvěrního družstva, nebo specifickým způsobem investovány do nízkorizikových aktiv, která stanoví prováděcí právní předpis, nebo kryty pojištěním. Směrnice o elektronických penězích vyžaduje, aby orgán dohledu mohl ve výjimečných situacích dočasně omezit okruh nízkorizikových aktiv, do kterých lze investovat. Reaguje se tím na mimořádné tržní situace, kdy i aktiva, která jsou jinak pokládána za nízkoriziková (např. dluhopisy určitého státu) této vlastnosti pozbydou. Zákon v takovém případě zmocňuje Českou národní banku k vydání opatření obecné povahy podle správního řádu, kterým by byl okruh způsobilých nízkorizikových aktiv upraven. Volí se obdobná právní úprava, jako v předchozím zákoně o platebním styku.

V některých případech svěřují uživatelé nebo držitelé instituci elektronických peněz peněžní prostředky, aniž by bylo zřejmé, zda (případně v jakém rozsahu) budou použity na platební nebo jiné služby (typicky např. dobíjení kreditu mobilních telefonů). Pro tento případ obsahuje § 86 odst. 1 pravidlo určující, jakou část těchto prostředků je třeba specificky chránit jako prostředky určené pro platební transakce.

Častý je případ, že k vydání elektronických peněz dochází okamžitě, zatímco odpovídající peněžní prostředky jsou vydavateli převáděny pomocí karetní transakce. Vydavatel má v takovém případě již po iniciaci této transakce zaručeno, že mu peněžní prostředky budou převedeny, ovšem nemá je k dispozici okamžitě, ale teprve s časovým odstupem v závislosti na lhůtách platebního styku. Pro tento případ stanoví § 86 odst. 2, že v takovém případě se sice peněžní prostředky považují za přijaté již v okamžiku udělení platebního příkazu (a mohou za ně tedy být vydány elektronické peníze), avšak pravidlům ochrany podléhají teprve od okamžiku připsání na platební účet instituce elektronických peněz, ovšem nejpozději po uplynutí pěti pracovních dnů od vydání elektronických peněz. Toto pravidlo se ovšem neuplatní na peněžní prostředky svěřené k platební transakci, která se netýká elektronických peněz, protože ohledně těchto peněžních prostředků odkazuje směrnice o elektronických penězích na směrnici o platebních službách, která podobné speciální ustanovení neobsahuje.

§ 87 obsahuje specifickou úpravu pro případ insolvence instituce elektronických peněz. Jedná se o analogickou úpravu jako u platebních institucí (srov. § 24).

Vydávání a distribuce elektronických peněz a poskytování platebních služeb prostřednictvím obchodního zástupce instituce elektronických peněz (§ 88 až 95)

Směrnice o elektronických penězích zakazuje institucím elektronických peněz vydávat elektronické peníze prostřednictvím obchodních zástupců, avšak umožňuje jim, aby elektronické peníze distribuovaly prostřednictvím třetích osob, které jednají jejich jménem. Návrh zákona tyto osoby označuje jako obchodní zástupce, protože v některých ohledech mají obdobný režim jako obchodní zástupci platebních institucí podle směrnice o platebních službách (na rozdíl od nich však nepodléhají registrační proceduře, neboť obchodních zástupců distribuujících elektronické peníze může být velké množství, např. drobné obchody s potravinami, denním tiskem apod.). Vedle toho mohou instituce elektronických peněz pro svoji činnost v oblasti platebních služeb využívat i běžné obchodní zástupce, jejichž režim je stejný jako režim obchodních zástupců platebních institucí, neboť směrnice o elektronických penězích v tomto ohledu plně odkazuje na směrnici o platebních službách.

V souladu s požadavky směrnice se navrhuje upravit situaci, kdy instituce elektronických peněz svěří výkon některých svých činností týkajících se poskytování platebních služeb jiné osobě (tzv. outsourcing). To může zahrnovat například vývoj informačních systémů, vývoj nových produktů nebo služby v oblasti marketingu. I tato možnost podléhá oznamovací povinnosti ze strany instituce elektronických peněz; kromě toho jsou stanoveny omezující podmínky v případě, že význam svěřené činnosti dosahuje určité intenzity z hlediska řádného plnění povinností instituce elektronických peněz.

K § 94:

Stanoví se pravidelná informační povinnost instituce elektronických peněz vůči České národní bance. Ustanovení obsahuje zmocnění k vydání vyhlášky upravující podrobnosti plnění této informační povinnosti. Na rozdíl od právní úpravy platebních institucí je instituce elektronických peněz povinna informovat Českou národní banku předem o podstatné změně opatření týkajících se ochrany peněžních prostředků; tím se reflektuje rozdílná právní úprava mezi směrnicí o elektronických penězích a směrnicí o platebních službách.

K § 95:

V zájmu transparentního poskytování platebních služeb a vydávání elektronických peněz se instituci elektronických peněz ukládá povinnost uchovávat po dobu 5 let veškeré relevantní dokumenty a záznamy. Stejná povinnost se vztahuje také na bývalou instituci elektronických peněz a jejího právního nástupce.

2.5.4 Výkon činnosti instituce elektronických peněz a zahraniční instituce elektronických peněz v hostitelském členském státě

Výkon činnosti instituce elektronických peněz v hostitelském členském státě prostřednictvím pobočky (§ 96 až 99)

Nově je k poskytování platebních služeb prostřednictvím obchodního zástupce v hostitelském členském státě třeba souhlasu České národní banky. Dosud se taková činnost orgánu dohledu pouze oznamovala. § 96 stanovuje podmínky pro udělení souhlasu. Souhlas se může vztahovat jen na ty platební služby, které má instituce elektronických peněz uvedeny ve svém povolení. Souhlas však nemusí být udělen ke všem takovým službám. Proces udělení souhlasu se řídí správním řádem s odchylkami uvedenými v § 97. Pozdější změna údajů uvedených v žádosti o udělení souhlasu musí být oznámena České národní bance. Na žádost o rozšíření souhlasu se použijí obdobně ustanovení o jeho udělení.

§ 98 stanoví odchylky od standardního udělení souhlasu v případě, že se souhlas s poskytováním platebních služeb prostřednictvím obchodního zástupce týká poskytování platebních služeb v hostitelském členském státě. Souhlas České národní banky je třeba rovněž získat k distribuci elektronických peněz prostřednictvím obchodního zástupce v hostitelském členském státě. Vydávání elektronických peněz prostřednictvím obchodního zástupce je i v tomto případě zapovězeno.

Informování orgánu dohledu hostitelského členského státu (§ 100 a 101)

K § 99 a 100:

Před udělením souhlasu k poskytování platebních služeb v hostitelském členském státě prostřednictvím pobočky nebo obchodního zástupce si Česká národní banka vyžádá stanoviska orgánu dohledu hostitelského členského státu. K tomuto stanovisku Česká národní banka přihlédne. Komunikace mezi výše uvedenými orgány se řídí přímo použitelným předpisem Evropské unie, kterým se provádí směrnice o platebních službách.

V souladu s požadavkem směrnice se zavádí informační povinnost pro instituci elektronických peněz oznámit České národní bance den, od kdy hodlá fakticky začít poskytovat platební služby v hostitelském členském státě.

Výkon činnosti instituce elektronických peněz jinak než prostřednictvím pobočky nebo obchodního zástupce (§ 102 až 104)

K § 101 a 102:

V případě přeshraničního poskytování služeb bez využití obchodního zástupce nebo pobočky se stanoví oznamovací povinnost vůči České národní bance. Pro poskytování platebních služeb v rámci volného pohybu služeb bez využití svobody usazení tedy není potřeba souhlas České národní banky. I v tomto případě je však výkon činnosti oznamován orgánu dohledu hostitelského členského státu.

K § 104:

Zahraníční instituce elektronických peněz se sídlem v jiném členském státě může v České republice vykonávat ty činnosti uvedené v § 71 odst. 2, k jejichž výkonu je oprávněna na základě povolení uděleného domovským orgánem dohledu. Prostřednictvím obchodního zástupce však v souladu se směrnicí nelze vydávat elektronické peníze. Uvedené činnosti může v České republice vykonávat prostřednictvím pobočky nebo obchodního zástupce, jestliže jsou tito zapsáni v seznamu nebo registru vedeném orgánem dohledu domovského členského státu.

2.6 VYDAVATEL ELEKTRONICKÝCH PENĚZ MALÉHO ROZSAHU

Směrnice o elektronických penězích umožňuje členským státům, aby využily národní diskrece a zakotvily mírnější regulatorní a dohledový režim pro osoby, které vydávají elektronické peníze v omezeném rozsahu. Takové osoby potom nemusí splňovat požadavky kladené na instituce elektronických peněz. Jejich oprávnění k činnosti není však spojeno s tzv. jednotným pasem, a opravňuje tedy k vydávání elektronických peněz a poskytování platebních služeb pouze v domovském členském státě, resp. i v ostatních členských státech, pokud v nich bylo získáno příslušné povolení. Navrhovaná úprava této možnosti využívá, což se odráží v zakotvení kategorie vydavatelů elektronických peněz malého rozsahu, která byla upravena již v předchozím zákoně o platebním styku.

2.6.1 Základní ustanovení

K § 105:

Podle směrnice o elektronických penězích může být vydavatelem elektronických peněz malého rozsahu pouze právnická osoba. Stejně jako u poskytovatelů platebních služeb malého rozsahu může malý vydavatel elektronických peněz poskytovat spotřebitelský úvěr pouze tehdy, jestliže se jeho povolení vztahuje na poskytování spotřebitelského úvěru; toto oprávnění tedy nevzniká automaticky.

Ustanovení upravuje limit pro průměr vydaných elektronických peněz v oběhu, do kterého lze vydávat elektronické peníze ve zjednodušeném režimu vydavatele elektronických peněz malého rozsahu. Byla stanovena částka 5 000 000 eur, což je maximum, které směrnice o elektronických penězích umožňuje. Stejný limit byl obsažen i v dosavadní právní úpravě. Stejně jako v dosavadní právní úpravě není stanoven limit pro jednotlivý platební prostředek, neboť směrnice o elektronických penězích ponechává na vůli členských států, zda tento limit zavedou.

Pokud vydavatel elektronických peněz malého rozsahu poskytuje platební služby, které se netýkají elektronických peněz, platí pro něho stejné limity jako po poskytovatele platebních služeb malého rozsahu. Ustanovení § 105 odst. 3 je proto obdobou § 63 odst. 2.

V § 105 odst. 5 je obsažena definice průměru elektronických peněz v oběhu. Tento pojem má význam jednak pro výpočet limitu výjimky (srov. § 105 odst. 2), jednak pro výpočet kapitálových požadavků podle prováděcích právních předpisů, které budou vydány. Průměr elektronických peněz v oběhu je definován jako výše závazků vydavatele, které vyplývají z vydaných peněz, a počítá se jako aritmetický průměr hodnot ke konci každého kalendářního dne za předchozích šest měsíců. Ustanovení směrnice o elektronických penězích, které výslovně zdůrazňuje, že výsledná částka je používána po celý kalendářní měsíc, je v tomto ohledu redundantní, neboť to vyplývá z povahy věci. Rovněž není třeba výslovně uvádět, že výpočet se provádí 1. dne v měsíci, neboť ani případný výpočet v jiný den na výsledku nic nemění, pokud základem výpočtu je období předchozích kalendářních, tedy celých měsíců.

2.6.2 Povolení k činnosti vydavatele elektronických peněz malého rozsahu

Udělení povolení k činnosti vydavatele elektronických peněz malého rozsahu (§ 106 až 108)

Zánik povolení k činnosti vydavatele elektronických peněz malého rozsahu (§ 109 až 111)

Vymezují se důvody, kdy zaniká ex lege zaniká povolení k činnosti vydavatele elektronických peněz malého rozsahu. V § 110 se vymezují požadavky na činnost vydavatele elektronických peněz malého rozsahu po zániku povolení do vypořádání závazků vůči uživatelům nebo držitelům. V takovém případě platí obdobně pouze ustanovení pro ochranu svěřených peněžních prostředků uživatelů nebo držitelů. Vzhledem k tomu, že

zánikem povolení dochází ke ztrátě statusu vydavatele elektronických peněz malého rozsahu, je třeba speciální ustanovení, které zakotvuje pravomoc dohledu České národní banky ve vztahu k povinnostem uvedeným v odstavci 1. Odstavec 2 stanoví, že prostředky uživatelů nebo držitelů není třeba vracet, pokud povolení k činnosti vydavatele elektronických peněz malého rozsahu sice zaniklo, ale bývalý vydavatel elektronických peněz malého rozsahu je nadále oprávněn držet tyto prostředky na základě jiného veřejnoprávního oprávnění (bankovní licence, povolení k činnosti platební instituce, povolení k činnosti instituce elektronických peněz apod.).

Je-li podána žádost o rozšíření povolení k činnosti, postupuje se analogicky jako při podání žádosti o udělení povolení.

2.6.3 Některé podmínky výkonu činnosti vydavatele elektronických peněz malého rozsahu

K § 112:

Na činnost vydavatele elektronických peněz malého rozsahu se uplatní obdobně pravidla ochrany peněžních prostředků, která platí pro instituce elektronických peněz. Stejně se uplatní pravidla pro uchovávání záznamů a informační povinnosti platné pro instituce elektronických peněz. Z důvodu ochrany klientů se zapovídá poskytování úroků nebo obdobných plnění závislých na délce doby, po kterou jsou poskytovateli peněžní prostředky svěřeny k provedení platební transakce. Obdobně jako u poskytovatele platebních služeb malého rozsahu je malému vydavateli elektronických peněz zapovězeno poskytovat službu nepřímého udělení platebního příkazu a službu informování o platebním účtu.

3 PLATEBNÍ SYSTÉMY

3.1 PŘÍSTUP K PLATEBNÍM SYSTÉMŮM

K § 112 a 113:

Směrnice o platebních službách vyžaduje, aby pravidla platebních systémů v zájmu ochrany hospodářské soutěže umožňovala každému zájemci účast v platebním systému za nediskriminačních podmínek a nezakazovala účastníkům užívat zároveň služeb jiných platebních systémů. Tyto požadavky jsou promítnuty v § 113. Uvedené požadavky se však nevztahují na platební systémy s neodvolatelností zúčtování a některé další platební systémy, uvedené v § 114.

K § 115:

V § 115 je řešeno předávání platebních příkazů prostřednictvím platebního systému s neodvolatelností zúčtování. Předává-li účastník platebního systému s neodvolatelností zúčtování prostřednictvím tohoto systému platební příkazy pro osobu oprávněnou poskytovat platební služby, která není účastníkem systému, má umožnit předávat platební příkazy i jiným osobám oprávněným poskytovat platební služby. Smyslem úpravy je zajistit poskytovatelům zprostředkované účastenství v platebních systémech, jestliže některý z účastníků systému tuto možnost nabízí. V případě odmítnutí uzavřít smlouvu by měly být zájemci o uzavření smlouvy zajišťující zprostředkovaný přístup do systému sděleny důvody odmítnutí. Domnívá-li se zájemce, že přístup byl odepřen neoprávněně, má možnost dát podnět České národní bance.

3.2 PLATEBNÍ SYSTÉM S NEODVOLATELNOSTÍ ZÚČTOVÁNÍ

Tato část navrhované právní úpravy je převzata ze stávajícího zákona o platebním styku. Platební systémy ve smyslu směrnice 98/26/ES jsou označovány jako platební systémy s neodvolatelností zúčtování, výraz platební systém je v obecné rovině používán pro platební systémy ve smyslu směrnice o platebních službách.

3.2.1 Základní ustanovení

K § 116:

Platební systém s neodvolatelností zúčtování musí v každém okamžiku své existence mít alespoň tři kvalifikované účastníky, mezi něž zhruba řečeno patří zejména banky a obchodníci s cennými papíry, dále musí zúčtování platebních transakcí probíhat podle českého práva a na základě stanovených pravidel. Pro platnost volby českého práva pro právní vztahy mezi účastníky systému při zúčtování musí v době uzavření zakládací smlouvy alespoň jedna ze stran smlouvy patřící mezi kvalifikované účastníky mít sídlo nebo ústředí v České republice. Posledním znakem je skutečnost, že tento systém byl oznámen Českou národní bankou Evropské komisi jako platební systém, pro nějž by měla platit neodvolatelnost zúčtování.

Odpadnutí některého z definičních znaků nemá za následek, že by systém nemohl dále fungovat, ale dojde u něho ke ztrátě neodvolatelnosti zúčtování, tedy k vynětí ze zvláštního režimu v insolvenčním řízení. Jinými slovy řečeno, daný platební systém může fungovat nerušeně dále, neboť obecně provozování platebních systémů, které nejsou nahlášeny Evropské komisi, nepodléhá žádné regulaci. Nicméně z hlediska systémového rizika, které provozování těchto neregulovaných systémů může znamenat a znamená, není tento stav viděn jako zcela uspokojivý.

Na webových stránkách Evropské komise lze najít seznam těchto platebních systémů. Tento seznam má povahu čistě informativní, neboť samotná směrnice o seznamu platebních systémů nehovoří, a ani nezakládá povinnost Evropské komisi tento seznam vést. Přesto tento seznam plní významnou roli, neboť de facto (nikoliv de iure) vymezuje systémy, respektive jejich účastníky a provozovatele, požívající určité ochrany v případě insolvence některého z jejich účastníků či v případě obdobných zásahů orgánů veřejné moci.

Odstavec 2 vymezuje pojem „zahraniční platební systém s neodvolatelností zúčtování“. Jsou to platební systémy, ve kterých se vztahy při zúčtování řídí právem jiného členského státu a současně tento stát daný systém nahlásil Evropské komisi. Vzhledem k tomu, co bylo výše řečeno o povaze seznamu Evropské komise, není odkaz na tento seznam použit. Přesto v praxi nelze v podstatě postupovat jinak než nahlédnutím do tohoto seznamu při zjišťování, zda určitý systém patří do dané kategorie.

Odstavec 3 reflektuje skutečnost, že platební systém je z právního hlediska soukromoprávním vztahem založeným smlouvou. Zakládací smlouva nemusí být totožná (a zpravidla ani není) s přístupovými smlouvami, které s provozovatelem systému později uzavírají noví účastníci.

K § 117:

V odstavci 1 jsou vymezeny subjekty, které mohou být účastníky platebního systému s neodvolatelností zúčtování. Členským státům není dána možnost tento seznam rozšířit. Důvodem je snaha chránit platební systémy, neboť každý systém je tak stabilní, jak stabilní jsou jeho účastníci. V době přijímání směrnice patřily mezi přísně regulované subjekty hlavně banky a obchodníci s cennými papíry. Osoby veřejného práva a osoby, za jejichž všechny dluhy ručí de facto stát, též skýtají záruku splnění všech závazků a velmi nízké pravděpodobnosti úpadku. Členské státy nicméně nepřistupují příliš rigorózně k této otázce a řada z nich umožňuje účastenství i jiným entitám, než striktně „směrnice“ a nechávají na pravidlech systému, jak si přes nastavená přístupová kritéria či systém řízení rizik zajistí maximální stabilitu systému. Je třeba zdůraznit, že toto ustanovení představuje pouze možnost být účastníkem, nikoliv právo být účastníkem. Záleží na přístupových kritériích toho kterého systému, jaké účastníky bude akceptovat či nikoliv.

Odstavec 2 pak pouze staví na jisto, že zde vyjmenované funkce mohou být sdílené mezi více entitami. Druhá možnost, že jeden účastník může vykonávat více zde vyjmenovaných,

není explicitně upravena, neboť vyplývá z obecných právních principů platných pro soukromou sféru (co není zakázáno, je dovoleno).

3.2.2 Provozování platebního systému s neodvolatelností zúčtování

Pravidla systému (§ 118 až 122)

K § 118:

V odstavci 1 je reflektována skutečnost, že je to provozovatel systému, kdo tato pravidla vytváří, podle potřeby mění a kontroluje jejich dodržování, neboť z povahy věci by jinak těžko mohl jakýkoliv systém efektivně fungovat. Směrnice samotná stanoví pouze požadavek, aby zúčtování probíhalo podle daných pravidel a příslušný orgán členského státu se přesvědčil před nahlášením daného systému Evropské komisi, že pravidla jsou adekvátní. Směrnice již neříká nic o tom, jakým způsobem tato pravidla mají být stanovena či měněna. Ve své podstatě jde totiž o soukromoprávní vztahy mezi účastníky systému.

V odstavci 2 je demonstrativním výčtem uveden základní obsah těchto pravidel, podle kterých je systém provozován a prováděno zúčtování. Jedná se jen o základní maximum, zejména jsou zakotveny požadavky transpoziční jako povinnost stanovit okamžik neodvolatelnosti či přijetí příkazu nebo provozní den. Některé požadavky byly převzaty ze standardů pro Target 2 (technická platforma provozovaná Eurosystemem), jako požadavek na stanovení postupu při opravě chyb vzniklých při zúčtování nebo požadavek na pravidla přístupu k rizikům.

K § 119:

Odstavec 1 stanoví povinnost dodržovat pravidla systému jak provozovateli systému, který nemusí být vždy účastníkem systému, tak i ostatním účastníkům. Zákonem stanovená povinnost dodržovat pravidla systému nahrazuje souhlas s jejich dodržováním na základě smlouvy, neboť pravidla systému netvoří součást zakladatelské smlouvy ani přístupových smluv. Nicméně důsledky porušení této povinnosti jsou povahy soukromoprávní, proto nebyl zaveden relevantní přestupek. Je na provozovateli, jak si zajistí dodržování vlastních pravidel účastníky v jím provozovaném systému (tato opatření jsou povinnou součástí pravidel). Nicméně, selže-li provozovatel v tomto ohledu, šlo by o porušení povinnosti provozovat systém s odbornou péčí, a dozorový orgán v tomto případě může zasáhnout a situaci dle povahy řešit.

Odstavec 2 upravuje způsob, jímž provozovatel musí zajistit publicitu pravidel systému tak, aby se veřejnost mohla s nimi seznámit.

K § 120:

Pravidla systému jsou zásadní pro fungování celého systému a tím i z úhlu dohledu, proto podléhá každá jejich změna souhlasu České národní banky. V případě, že Česká národní banka nevydá o rozhodnutí o žádosti o změně pravidel do jednoho měsíce od zahájení řízení, uplatní se nevratitelná domněnka, že souhlas byl dán.

K § 121:

V odstavci 1 je zakotvena ochrana příkazů k zúčtování zadaných do systému proti jejich jednostrannému odvolávání samotným účastníkem, který příkaz zadal, nebo k tomu ať smluvně či na základě zákona oprávněnou třetí osobou. Od okamžiku stanoveného v pravidlech systému tedy již nelze příkaz k zúčtování jednostranně odvolat a tak příkaz může postoupit do další fáze zúčtovacího cyklu. U některých systémů je možné v souladu s pravidly příkaz dvoustranně (tedy oběma stranami, jichž se příkaz týká) odvolat i po tomto okamžiku.

V odstavci 2 písm. a) je řešena situace, kdy by neodvolatelnost příkazu podle odstavce jedna mohla být prolomena například určitými pravidly insolvenčního řízení, neboť obecně je třetí osobou v odstavci jedna myšlen i insolvenční správce, tzv. pravidlem nulté hodiny či obdobným časovým pravidlem způsobujícím automatickou neplatnost transakcí provedených před okamžikem vydání rozhodnutí o úpadku. V návěti tohoto ustanovení je pak kvalifikační znak těchto rozhodnutí či zásahů, tato rozhodnutí či zásahy musí směřovat k omezení nebo zastavení zúčtování.

V pravidlech systému je vymezen nejzazší okamžik, okamžik přijetí příkazu systémem (v anglickém znění možná výstižněji „moment of entry“, tedy spíše okamžik vstupu příkazu do systému), od kterého nelze technicky příkaz již ze systému „vytáhnout“, aniž by se narušil samotný proces zúčtování. Jinými slovy řečeno, po okamžiku přijetí musí být příkaz k zúčtování proveden bez ohledu na cokoli, aby vůbec mohlo zúčtování řádně a bezpečně fungovat. Tato ochrana je zcela zásadní u clearingových systémů provádějících multilaterální netting, neboť po výpočtu čistých pozic je už původní příkaz v podstatě „nedohledatelný“. Na druhou stranu by měl po vydání výše zmíněných rozhodnutí či zásazích orgánů veřejné moci provozovatel systému příkazy k zúčtování insolventního účastníka vyjmout, neměl by dopustit jejich přijetí systémem. Chráněno je zúčtování i v případě, že je systém propojen s jiným systémem a provádí na základě smlouvy o propojení i příkazy účastníků (a provozovatele) z propojeného systému.

Celé výše uvedené ustanovení ale neznamená, že by insolventní účastník automaticky musel být vyloučen ze systému. Pokud je zajištěno v průběhu insolvenčního řízení, že jeho příkazy budou moci být řádně vypořádány, není důvodu nepokračovat v činnosti.

V tomto odstavci jsou vyňaty z režimu insolvenčního zákona i prostředky na vypořádacím účtu insolventního účastníka, kdy přednostně musí být splněny jeho závazky vyplývající z účasti v systému, totéž platí i pro poskytnuté zajištění ve prospěch účastníků systému.

V odstavci 3 je řešena situace, kdy je příkaz insolventního účastníka, ať ve vlastním nebo propojeném systému, přijat systémem a zúčtován i po okamžiku vydání rozhodnutí o úpadku, a jsou stanoveny podmínky, kdy je zúčtování tohoto příkazu ještě tolerováno. Příkaz musí být zúčtován během provozního dne a provozovateli systému fakt vydání rozhodnutí o úpadku v okamžiku neodvolatelnosti příkazu není znám. Oproti původní úpravě SFD je tedy „ochrana“ předsazena již na okamžik neodvolatelnosti v případě, kdy systém přijme a zpracuje příkaz až po okamžiku prohlášení insolvence.

Závěrem je postaveno najisto, že vyhlášení relevantních rozhodnutí v insolvenčním rejstříku neznamená automaticky znalost tohoto rozhodnutí.

K § 122:

Odstavec 1 stanoví najisto, že smlouvou o vzájemném propojení nelze založit nový „supra“ systém, nýbrž že se jedná o různá aranžmá mezi dvěma systémy. Systémy mohou být propojeny různými způsoby od jednoduchého účastenství až po sdílení vypořádacích platform bez faktické vzájemné účasti alespoň provozovatelů systémů. Stranami smlouvy o propojení mohou kromě provozovatelů být i ostatní účastníci, zákonem je pouze stanovena minimální podmínka, že v každém případě by stranami smlouvy měli být provozovatelé propojených systémů, neboť to jsou oni, kdo systém provozují a jen oni mohou provést potřebné změny vypořádacích platform tak, aby byly kompatibilní.

V odstavci 2 je pouze jasně deklarováno, že je žádoucí, aby propojené systémy koordinovaly svá pravidla, zejména pokud jde o okamžik, ke kterému se příkaz považuje za jednostranně neodvolatelný, a o okamžik, ke kterému se takový příkaz považuje za přijatý systémem. Nicméně pokud tak není učiněno, platí pravidla jednotlivých systémů nezávisle na sobě.

3.2.3 Provozovatel platebního systému s neodvolatelností zúčtování

K § 123:

Ustanovení definuje provozovatele platebního systému s neodvolatelností zúčtování jako osobu, které bylo k provozování systému uděleno povolení České národní banky. Udělení povolení je předpokladem pro to, aby Česká národní banka nahlásila systém Evropské komisi, čímž dojde ke splnění jednoho z definičních znaků platebního systému s neodvolatelností zúčtování. Provozovatelem systému není ten, kdo poskytuje provozovateli různé služby (outsourcing), a to ani v případě, že bude z hlediska technického celý systém provozovat.

Povolení k provozování platebního systému s neodvolatelností zúčtování (§ 124 a 125)

Ustanovení vymezuje podmínky pro udělení povolení k provozování systému.

Povolení k provozování uděluje Česká národní banka na základě žádosti. Podmínkou pro udělení povolení je splnění řady kvalitativních i kvantitativních požadavků. Pokud jsou tyto požadavky splněny, Česká národní banka žádosti vyhoví a povolení udělí. Návrh zákona se při formulaci těchto požadavků snaží v rámci možností používat obdobná vyjádření, jaká se používají na jiných místech zákona o platebním styku.

Požadavek na počáteční kapitál zůstává zachován na 730 000 eur. Vychází se z toho, že rizika, kterým je provozovatel platebního systému s neodvolatelností zúčtování vystaven, mohou být tak jako tak nesrovnatelně vyšší, a proto není možné řešit je pomocí požadavku na počáteční kapitál, ale spíše vhodným systémem řízení rizik. Počáteční kapitál má z tohoto hlediska význam pouze jako určitá regulace vstupu do odvětví.

§ 124 odst. 2 reflektuje velmi rychlý vývoj v oblasti zúčtování transakcí směřující jednoznačně k tvorbě nadnárodních struktur umožňujících „economy of scope and scale“ s následkem výrazného snížení nákladů na zejména přeshraniční transakce. Aby mohla Česká republika plně využít těchto pozitivních změn, je naprosto nezbytné odstranit z českého právního řádu veškeré bariéry v tomto směru a umožnit provozování platebních systémů s neodvolatelností zúčtování řídicích se českým právem i mimo území ČR. V rámci EU nejde o nic neobvyklého, britský systém CLS vypořádávající obchody s měnami (dosud 17 měn z různých států světa) je provozován CLS Bank International se sídlem v New Yorku, tedy vůbec mimo území EU. I v tomto ohledu je třeba konstatovat, že ze srovnání zahraničních právních úprav vyplynulo, že požadavek na sídlo provozovatele ve státě, jímž se platební systém s neodvolatelností zúčtování řídí, nemá ve srovnávaných právních úpravách obdoby. Zahraniční právní úpravy buď otázku sídla provozovatele vůbec neregulují, nebo připouštějí sídlo na území kteréhokoli členského státu.

Sídlo provozovatele v zahraničí samozřejmě určitým způsobem modifikuje výkon dohledu nad tímto provozovatelem. K tomu lze poznamenat, že již dnes jsou k dispozici různé formy spolupráce se zahraničními orgány. Samotná směrnice v tomto směru žádné povinnosti neukládá, požaduje pouze, aby se členský stát přesvědčil před tím, než systém nahlásí Evropské komisi, že se zúčtování řídí vhodnými pravidly. Dohlížení systémů a jejich provozovatelů je čistě otázkou národní volby, nevyplývá z evropské legislativy. Stejně tak je otázkou národní volby i výběr konkrétních forem dohledu. Dohled na dálku lze podle okolností provádět i nad subjekty, které mají sídlo v zahraničí. Z těchto důvodů byl dohled nad zahraničními subjekty „změkčen“ a omezen jen na činnosti, které lze realizovat na dálku, jako schvalování pravidel či vyžádání potřebných informací. V případě, že by provozovatel nespolupracoval při výkonu dohledu, má Česká národní banka k dispozici sankci v podobě odnětí povolení a odhlášení systému u Evropské komise.

Ustanovení § 124 odst. 3 stanoví pravidla pro podání žádosti.

O žádosti o povolení k provozování platebního systému s neodvolatelností zúčtování se rozhoduje ve správním řízení, přičemž v § 125 jsou vymezeny odchylky od obecné právní

úpravy správního řízení podle správního řádu. S ohledem na klíčovou roli pravidel systému bude v rozhodnutí správního orgánu obsažen samostatný výrok o jejich schválení. Provozovatel má povinnost nahlásit správnímu orgánu jakoukoliv změnu údajů, na jejichž základě mu bylo uděleno povolení k provozování systému. V případě neplnění této povinnosti může být provozovateli povolení odňato na základě § 125 odst. 3.

Zánik povolení k provozování platebního systému s neodvolatelností zúčtování (§ 126 a 127)

V § 126 se rozlišují případy, kdy povolení k provozování platebního systému s neodvolatelností zúčtování zaniká ex lege.

Při zániku povolení může ještě dojít k zúčtování příkazů přijatých před zánikem povolení. Do té doby se bývalý provozovatel i nadále považuje za provozovatele. Česká národní banka může platební systém odhlásit u Evropské komise teprve po provedení tohoto zúčtování. Bývalý provozovatel má vůči účastníkům informační povinnost ohledně toho, že systém ztratil výhodu neodvolatelnosti. Nic však nebrání v dalším provozu systému, ovšem bez výhody neodvolatelnosti.

3.2.4 Informační povinnosti provozovatele a účastníka platebního systému s neodvolatelností zúčtování

V souladu se směrnicí se stanoví informační povinnosti pro provozovatele a účastníka platebního systému s neodvolatelností zúčtování.

3.2.5 Oznamovací povinnosti orgánů veřejné moci

Oznamovací povinnosti zakotvené v § 131 a § 132 odst. 4 a 5 se uplatní v případě insolvence účastníka systému nebo v případě obdobného zásahu orgánu veřejné moci. Soud nebo jiný orgán vyrozumí Českou národní banku, která následně vyrozumí provozovatele systému, nebo v případě účastníka zahraničního systému příslušný orgán jiného členského státu.

§ 132 odst. 1 a 3 upravuje způsob notifikace systému Evropské komisi. Vedle systémů, jejichž provozovatelům udělila povolení, může Česká národní banka notifikovat Evropské komisi i systém mezibankovního platebního styku, který provozuje podle zákona o České národní bance.

4 PRÁVA A POVINNOSTI PŘI POSKYTOVÁNÍ PLATEBNÍCH SLUŽEB A VYDÁVÁNÍ ELEKTRONICKÝCH PENĚZ

4.1 PRÁVA A POVINNOSTI PŘI POSKYTOVÁNÍ PLATEBNÍCH SLUŽEB

4.1.1 Základní ustanovení

K § 133:

Ustanovení části čtvrté hlavy I obsahují soukromoprávní pravidla pro poskytování platebních služeb. V § 133 je zdůrazněn smluvní základ poskytování platebních služeb; platební služby se poskytují na základě smlouvy o platebních službách. Tato smlouva nepředstavuje konkrétní smluvní typ, může mít charakter různých smluvních typů, spojovat jejich jednotlivé prvky nebo může mít i charakter inominačního kontraktu. O smlouvu o platebních službách se bude jednat vždy, jestliže se jedna strana (poskytovatel platebních služeb) zavazuje druhé straně (uživateli platebních služeb) poskytnout platební službu ve smyslu § 3. Pojem smlouvy o platebních službách je třeba chápat materiálně; režimu smlouvy o platebních službách podléhají i ujednání, která jsou zachycena v jinak nazvaných dokumentech (např. obchodní podmínky, oznámení apod.). Z hlediska smlouvy o platebních službách je bez významu, zda je poskytovatel rovněž nositelem příslušného veřejnoprávního

oprávnění, soukromoprávní pravidla zákona se budou aplikovat i v případě neoprávněného poskytování platebních služeb.

Jak vyplývá z § 133, může mít smlouva o platebních službách čtyři základní formy. Může se týkat buď řady platebních transakcí v rámcové smlouvě předem neurčených (pro tento případ se zavádí legislativní zkratka "rámcová smlouva"), nebo jednotlivě určené platební transakce (několika jednotlivě určených platebních transakcí), která není upravena rámcovou smlouvou (pro její označení se zavádí legislativní zkratka "smlouva o jednorázové platební transakci"). Novým typem smluv jsou smlouvy upravující službu nepřímého udělení platebního příkazu nebo službu informování o platebním účtu. Tyto služby v sobě neobsahují provedení platebních transakcí; z toho důvodu nemohou být bez dalšího podřazeny pod režim rámcové smlouvy ani pod režim smlouvy o jednorázové platební transakci. Toto rozlišení má význam z hlediska řady konkrétních ustanovení zákona, zejména v oblasti informačních povinností poskytovatele (např. požadavky na předšmluvní informace v případě rámcových smluv jsou stanoveny mnohem komplexněji než je tomu u smlouvy o jednorázové platební transakci).

K § 134 a 135:

Ustanovení výslovně zakotvuje skutečnost, že ustanovení čtvrté části mají zásadně jednostranně kogentní charakter, pokud zákon výslovně nestanoví možnost sjednat si odchylnou úpravu. Výslovné zakotvení této zásady je nezbytné, neboť se jedná o opak obecné zásady vyplývající z občanského zákoníku.

V § 134 a 135 je vymezeno, která ustanovení části čtvrté jsou dispozitivní, tedy je možné se od nich odchýlit dohodou uživatele a poskytovatele a za jakých podmínek. Dále je stanoveno, za jakých podmínek se určitá ustanovení části čtvrté nepoužijí. Jedná o transakce z nebo do státu, který není členem EHP, nebo o transakce denominované v měnách, které nejsou měnou státu EHP. Směrnice tyto transakce nezahrnuje do působnosti své soukromoprávní části. To však nebrání členským státům na ně stejnou právní úpravu, jaká je obsažena ve směrnici, vztáhnout svým národním právním předpisem. Česká republika se rozhodla tak v některých případech učinit (§ 134 odst. 4 a 5) s možností smluvních stran se od těchto ustanovení odchýlit.

V § 134 odst. 2 se jedná o situaci, kdy poskytovatel plátce i poskytovatel příjemce poskytují platební službu v členském státě, a to jakémkoliv, a platební transakce je prováděna v měně, která není měnou žádného členského státu. Tento model zahrnuje i případ, kdy poskytovatelem plátce i poskytovatelem příjemce je jeden a týž poskytovatel. Ve výše uvedených případech se nepoužijí ustanovení o předšmluvních informacích týkajících se maximální lhůty pro provedení platební transakce; tato informace není obligatorně poskytována ani plátcí před provedením platební transakce upravené rámcovou smlouvou.

V § 134 odst. 3 je popsána stejná situace jako v odstavci 2. V těchto případech se mohou poskytovatel plátce a plátce dohodou odchýlit od lhůt pro provedení platební transakce. Dále je možné odchýlit se od lhůty pro předání platebního příkazu v případě platební transakce, k níž dává platební příkaz příjemce nebo plátce prostřednictvím příjemce. Dispozitivní je rovněž zákaz provádění srážek z částky platební transakce. Odstavce 2 a 3 tak popisují tzv. „two leg transactions“, nicméně v případě provádění těchto transakcí v jiné měně, než je měna členského státu.

V § 134 odst. 4 je popsán typ transakcí, kdy pouze jeden z poskytovatelů na obou koncích transakce poskytuje platební službu v členském státě. Buď poskytuje platební službu v členském státě poskytovatel plátce, nebo poskytovatel příjemce. Jedná se o tzv. „one leg transactions“. Vyloučena je aplikace ustanovení o lhůtě k provedení platební transakce poskytovatelem plátce, ustanovení o rozdělení úplaty mezi plátce a příjemce (§ 136 odst. 2) a ustanovení o předšmluvních informacích týkajících se vrácení částky autorizované platební transakce (např. inkasa).

Dle § 134 odst. 5 je u stejného typu transakcí jako v odstavci 4 možnost dohodou se odchýlit od lhůty pro provedení platební transakce poskytovatelem plátce, pravidel pro vrácení částky platební transakce, k níž dává platební příkaz příjemce nebo plátce prostřednictvím příjemce, zákazu provádění srážek z částky platební transakce, určitých pravidel ohledně nápravy nesprávně provedené platební transakce a od pravidel pro vyhledání informací o nesprávně provedené platební transakci.

V § 134 odst. 6 se obecně vymezuje možnost stran odchýlit se dohodou od vypočtených ustanovení zákona. Podmínkou je, že uživatelem není spotřebitel. Důvodem zvýšené ochrany této kategorie uživatelů je potřeba ochrany slabší smluvní strany, která v zásadě nemá možnost s dokonalou znalostí věci posoudit skutečné výhody a případná rizika odchýlné smluvní úpravy. Směrnice o platebních službách umožňuje členským státům volbu v otázce aplikace soukromoprávních pravidel na drobné podnikatele stejným způsobem jako na spotřebitele. Návrh zákona na rozdíl od předchozího zákona nepřistupuje k drobným podnikatelům stejně jako ke spotřebitelům. Předchozí zákon o platebním styku byl totiž jediným zákonem na finančním trhu, který stanovil různá pravidla pro drobné podnikatele a ostatní skupinu podnikatelů. Vzhledem k tomu, že ostatní právní předpisy spíše od dělení na drobné podnikatele v návaznosti na kogentní podmínky smluvních ujednání spíše ustupují, je v návrhu větší smluvní volnost dána všem podnikatelům.

§ 135 stanoví dispozitivnost některých ustanovení části čtvrté v případě platebních prostředků pro drobné platby. Na to navazuje také mírnější úprava některých informačních povinností. Platební prostředky pro drobné platby jsou definovány v odstavci 4. Důvodem stanovených odchylek od obecného režimu práv a povinností je snaha usnadnit používání těchto platebních prostředků, které mají sloužit jako levná a snadná alternativa pro účely placení za levné zboží a služby a nemají být proto zatíženy přílišnými požadavky. Pokud jde o částky a limity uvedené v zákoně, jsou tyto stanoveny odlišně pro vnitrostátní platby a pro platby ostatní, zvláštní částky pak platí v případě platebních prostředků, kterými dává uživatel podle rámcové smlouvy příkaz k platební transakci s elektronickými penězi. Vzhledem k tomu, že využívání těchto služeb, zejména předplacených služeb mobilních operátorů v České republice, má vzrůstající tendenci, byly tyto částky u vnitrostátních platebních transakcí navýšeny. V případě jiných než vnitrostátních platebních transakcí se jedná o částku odpovídající nejvýše 30 eurům pro jednu platební transakci, výdajový limit platebního prostředku pro drobné platby je stanoven v částce odpovídající nejvýše 150 eurům, u vnitrostátních platebních transakcí se jedná o částky dvojnásobné. V případě platebních transakcí s elektronickými penězi je stanovena shodně částka odpovídající nejvýše 500 eurům, a to pro jednotlivou platební transakci i pro výdajový limit platebního prostředku.

K § 136:

Zákon nijak nereguluje možnost sjednat si za poskytnutí platební služby úplatu; smlouva o platebních službách je tedy zásadně smlouvou úplatnou. Úplata však nesmí být sjednána za splnění zákonných povinností poskytovatele (např. informační povinnosti, povinnosti vyplývající z odpovědnosti poskytovatele), pokud to zákon výslovně nepřipouští. I v takovém případě musí mít tato úplata smluvní základ, musí být přiměřená a musí odpovídat skutečným nákladům poskytovatele.

Za poskytnutí nebo zpřístupnění informací v rámci minimálního standardu nastaveného v souladu se zákonem smlouvou tedy nelze požadovat po uživateli úplatu. Pokud by se však jednalo o informace, které se poskytují nebo zpřístupňují nad rámec minimálního standardu na vyžádání uživatele, lze si úplatu sjednat. Může se jednat o častější poskytování nebo zpřístupňování informací, o doplňující informace nebo o informace poskytované nebo zpřístupňované prostřednictvím jiných komunikačních kanálů. Dohoda o informacích nad rámec minimálního standardu však nesmí být pevnou součástí formulářové smlouvy a uživatel musí mít reálnou možnost uzavřít smlouvu i bez tohoto ujednání; jinak by totiž nebyla splněna podmínka, že vyšší než minimální standard byl vyžádán uživatelem.

§ 136 odst. 2 a 3 obsahují další pravidla týkající se úplaty za platební službu. S výjimkou případu, kdy je součástí platební transakce směna měn, musí se pro úplatu za platební službu povinně uplatnit tzv. princip SHARE, tedy sdílení poplatků, který v praxi znamená, že plátce i příjemce každý platí úplatu, kterou požaduje jejich poskytovatel. Zároveň je stanoveno, že poskytovatel nesmí příjemci bránit v tom, aby za přijetí určitého platebního prostředku požadoval od plátce úplatu nebo mu nabízel slevu. Tím se sleduje posílení využívání těch platebních prostředků, které jsou pro zúčastněné strany nejefektivnější.

K § 137:

V § 137 odst. 1 a 2 zákon definuje dvojí způsob, jakým by měl poskytovatel platebních služeb požadované informace uživateli platebních služeb předat - poskytnutí a zpřístupnění.

Poskytnutí informací spočívá v tom, že je poskytovatel platebních služeb v souladu se zákonem aktivně sdělí uživateli. Poskytovaná informace musí být zachycena na trvalém nosiči dat (srov. definici v § 2 odst. 3 písm. h)). Trvalým nosičem dat se v souladu s požadavky směrnice rozumí např. výpis vytištěný z terminálu pro tisk výpisů z účtu, disketa, CD-ROM, DVD a pevný disk osobního počítače, na nichž lze ukládat elektronickou poštu. Za poskytnutí informací lze považovat i zaslání informací do individualizované schránky na internetových stránkách poskytovatele, je-li dodržena podmínka, že poskytovatel nemůže obsah této schránky zpětně pozměnit a dále jsou splněny všechny další uvedené podmínky poskytnutí informací.

Zpřístupnění informací spočívá v tom, že uživatel platebních služeb musí učinit určité aktivní kroky, aby informace získal, např. vyžádat si je výslovně od poskytovatele platebních služeb nebo vložit platební kartu do terminálu pro tisk výpisů z účtu. Poskytovatel platebních služeb musí pro tento účel zajistit, aby přístup k informacím byl možný a aby informace byly uživateli platebních služeb k dispozici. Zákon zdůrazňuje, že způsob vyhledání zpřístupněné informace nesmí uživatele nepřiměřeně zatěžovat.

V § 137 odst. 3 je upraven způsob, jakým mají být informace poskytnuty nebo zpřístupněny. Požaduje se srozumitelnost a určitost informací, stanoví se požadavky na jazyk ve kterém mají být informace sdělovány.

V § 137 odst. 4 je upraveno tzv. přenesení důkazního břemene na poskytovatele ve vztahu k prokazování poskytnutí nebo zpřístupnění informace. Vychází se z toho, že v případě nesplnění informační povinnosti poskytovatelem je pro uživatele nemožné toto nesplnění prokázat. V zásadě se však jedná o konstrukci, která se již podle dosavadní úpravy uplatňuje i v jiných případech dokazování, zda určitá povinnost byla nebo nebyla splněna: oprávněnou stranu tíží důkazní břemeno ohledně skutečnosti, zda povinnost povinné strany vznikla (v případě informační povinnosti vyplývá tato povinnost přímo ze zákona), zatímco to, že tato povinnost splněním zanikla, prokazuje strana povinná. V tomto smyslu tedy navrhovaná úprava odpovídá již současnému právnímu stavu. Zákon neřeší, jakým způsobem má být splnění informační povinnosti prokázáno; v této otázce se uplatní zásada volného hodnocení důkazů soudem ve smyslu § 132 občanského soudního řádu.

4.1.2 Informační povinnosti

K § 138 až 157:

§ 138 až 157 stanoví podrobný katalog informačních povinností poskytovatele (a okrajově též jiných osob) vůči uživateli. Informační povinnosti jsou stanoveny různě pro různé situace, jedná se jak o informace před smlouvou (s cílem zajistit, aby měl uživatel k dispozici dostatečné informace pro rozhodnutí, zda smlouvu uzavře), tak o informace o platebních transakcích v průběhu trvání závazku ze smlouvy. Přísnější informační povinnosti jsou stanoveny v případě rámcové smlouvy, kdy se až na výjimky vyžaduje jejich poskytnutí uživateli; méně přísné v případě smlouvy o jednorázové platební transakci. Kritériem je tedy jejich přiměřenost potřebám uživatelů. V případě smlouvy o jednorázové platební transakci

jsou uživatelům informace zpřístupňovány, pokud však o to uživatel požádá, je poskytovatel povinen tyto informace poskytnout na trvalém nosiči dat. Způsob jejich poskytnutí či zpřístupnění je stanoven v § 137 odst. 2.

Požadavky na splnění informačních povinností jsou podle § 138 odst. 4 zúženy v případě, kdy je předán platební příkaz k jednorázové platební transakci platebním prostředkem upraveným rámcovou smlouvou. Poskytovatel pak není povinen poskytnout nebo zpřístupnit takové informace, které mu již byly nebo teprve budou poskytnuty nebo zpřístupněny na základě rámcové smlouvy. Toto pravidlo se použije jak v případě předsmělných informací, tak i následně za účelem splnění informačních povinností po přijetí platebního příkazu či po provedení platební transakce (§ 148 a 149).

Porušení předsmělných informačních povinností nemá obecně za následek neplatnost smlouvy, avšak relativní neplatnost by mohla připadat v úvahu vzhledem k okolnostem konkrétního případu podle obecných ustanovení o omylu (§ 583 občanského zákoníku). Kromě toho nastupuje také veřejnoprávní odpovědnost poskytovatele za příslušný přestupek. Specificky je řešen případ, kdy uživatel činí návrh na uzavření smlouvy poskytovateli; v takovém případě sice nemůže poskytovatel splnit svoji povinnost před učiněním návrhu uživatelem, avšak stanoví se, že uživatel není takto učiněným návrhem vázán před tím, než obdržel předepsané informace (v takovém případě se tedy nejedná o návrh učiněný poskytovatelem, ale o pouhou invitatio ad offerendum).

V § 142 je postaveno na jisto, že informace o úplatě, směnných kurzech a úrocích se mají vztahovat i na platební účet, který je v souvislosti s poskytováním platebních služeb veden.

V § 146 a 147 jsou stanoveny předsmělní informační povinnosti pro nové typy platebních služeb, tedy pro službu nepřímého udělení platebního příkazu a službu informování o platebním účtu.

§ 154 upravuje informační povinnosti o úplatě za poskytnutí platební služby ve specifických případech. Jedná se především o službu tzv. dynamic currency conversion. V odstavci 2 je stanovena informační povinnost pro příjemce při uplatnění tzv. surcharge, tedy úplaty za použití určitého platebního prostředku jako je podnikatelská platební karta. Odstavec 3 stanovuje obdobnou povinnost pro poskytovatele a další osoby.

§ 157 obsahuje zmírnění informačních povinností v případě platebních prostředků pro drobné platby. Vychází se ze specifické povahy těchto platebních prostředků, srov. z obdobných důvodů § 135.

K § 158 až 161:

§ 158 upravuje speciální mechanismus změny závazku z rámcové smlouvy jinak než výslovným souhlasem obou smluvních stran. V současnosti jsou konkludentní změny závazků ze smluv v bankovní praxi poměrně běžné. Směrnice o platebních službách tuto praxi podrobuje jasným pravidlům. Konkludentní souhlas uživatele se změnou závazku z rámcové smlouvy připadá v úvahu, pouze pokud si to strany sjednaly a pokud jsou splněny podmínky podle § 158 odst. 3. Oferta musí být uživateli učiněna 2 měsíce před účinností změny a uživatel může v této lhůtě ofertu odmítnout. Dojde-li k tomu, zůstává v platnosti původní rámcová smlouva. Poskytovatel má tedy možnost volby, zda v případě odmítnutí oferty smlouvu s uživatelem vypoví, nebo si klienta ponechá ve stávajícím smluvním režimu. Přípustná je i oferta spojená s podmíněnou výpovědí pro případ, že uživatel ofertu odmítne. Zároveň je uživateli dáno právo v případě odmítnutí oferty závazek z rámcové smlouvy bez výpovědní lhůty a bezúplatně vypovědět. Zůstane-li uživatel v dvouměsíční lhůtě nečinný, platí, že ofertu přijal. O těchto důsledcích musí být uživatel poskytovatelem informován.

Některé změny závazků z rámcové smlouvy lze podle § 158 učinit i jednostranně. Jedná se o určité změny úrokových sazeb a směnných kurzů. Jsou-li tyto změny pro uživatele

příznivější, mohou být učiněny bez jakéhokoli oznámení. Platí však obecné pravidlo, že je třeba vždy provádět změny úrokových sazeb nebo směnných kurzů neutrálním způsobem.

V § 159 a 160 jsou upraveny podmínky výpovědi závazku z rámcové smlouvy, a to odlišně pro výpověď ze strany uživatele a ze strany poskytovatele. Zároveň je stanoveno, ve kterých případech lze za vypovězení závazku od uživatele požadovat úplatu. Uživatelé platebních služeb mohou na základě § 159 odst. 2 bezúplatně vypovědět závazek z rámcové smlouvy, pokud od okamžiku jejího uzavření uplynula doba delší než půl roku. Toto opatření by mělo napomoci snazší mobilitě uživatelů a zlepšení fungování hospodářské soutěže.

§ 161 stanoví právo jen na poměrnou část úplaty, jestliže je úplata stanovena za určité období, v jehož průběhu dojde ke skončení závazku z rámcové smlouvy. Byla-li úplata zaplacená předem, musí být její poměrná část vrácena jako bezdůvodné obohacení podle občanského zákoníku. V praxi se může jednat např. o poplatek za užívání platební karty účtovaný za určité období, jestliže k ukončení smluvního vztahu dojde v průběhu tohoto období.

Pokud jde o institut odstoupení od smlouvy, není v zákoně výslovně upraven, a proto je třeba vycházet z obecné právní úpravy v občanském zákoníku. Nepřípustná z důvodu obcházení zákona by byla praxe, která by pomocí smluvního rozšiřování důvodů pro odstoupení od rámcové smlouvy fakticky vylučovala ochranu, kterou zákon dává uživateli v souvislosti s úpravou institutu výpovědi.

4.1.4 Provedení platební transakce

4.1.4.1 Autorizace platební transakce

K § 162:

Podmínkou autorizace platební transakce je souhlas plátce. Tento souhlas může dát plátce buď před provedením platební transakce, nebo po něm. Pro způsob udělení souhlasu je rozhodující dohoda plátce a jeho poskytovatele. Nedostatek souhlasu má za následek, že platební transakce je neautorizovaná, z čehož mohou vzniknout případné další odpovědnostní vztahy mezi poskytovatelem a plátcem. Jejich úprava je obsažena v § 187 a 188.

K § 163:

Ustanovení upravuje podmínky pro odvolání souhlasu plátce. Odvolání souhlasu je výlučně úkonem plátce, zatímco platební příkaz může dát a také jej odvolat za určitých okolností i příjemce. V odstavci 2 se výslovně formuluje pravidlo pro odvolání souhlasu s inkasem (věta první) a s platebními transakcemi iniciovanými příjemcem, které nejsou inkasem (věta druhá). V praxi je převažujícím typem platebních transakcí iniciovaných příjemcem právě inkaso a jiné platební transakce iniciované příjemcem si lze představit spíše hypoteticky. Přesto je třeba respektovat, že i pro tyto platební transakce má směrnice o platebních službách speciální pravidlo.

Dohodou stran lze založit možnost plátce odvolat souhlas i po zákonném okamžiku neodvolatelnosti, má-li se uvedená dohoda týkat platební transakce iniciované příjemcem, je třeba, aby s tím příjemce souhlasil.

4.1.4.2 Platební příkaz

K § 164:

V § 164 odst. 1 se přesně vymezuje okamžik přijetí platebního příkazu. Tento okamžik je velmi důležitý z hlediska počátku běhu lhůt pro provedení platební transakce, pokud se strany nedohodnou na odložené splatnosti platebního příkazu podle odstavce 2. Odstavec 3

stanoví fikci, podle níž je příkaz, který byl přijat v okamžiku mimo provozní dobu poskytovatele, považován za přijatý na začátku následující provozní doby. Podle odstavce 4 se mohou plátce a poskytovatel dohodnout na určitém okamžiku blízko konce provozní doby, po kterém bude považován za okamžik přijetí platebního příkazu až začátek následující provozní doby. Stanovení tohoto okamžiku je věcí dohody stran, vždy však musí být respektován zákonný požadavek "blízko konce provozní doby". Např. určení, které by konci provozní doby předcházelo o mnoho hodin, by evidentně nebylo v souladu s uvedeným požadavkem.

Odloženou splatnost platebního příkazu je možno aplikovat při objektivně stanovené podmínce nezávislé na vůli poskytovatele. Výjimku tak nelze aplikovat na předem neurčitý počet platebních příkazů v budoucnu.

K § 165:

§ 165 zakotvuje pravidlo, podle něhož může, resp. musí, poskytovatel odmítnout platební příkaz pouze tehdy, má-li pro to zákonné nebo smluvní důvody. Pokud poskytovatel platební příkaz odmítne, toto odmítnutí spolu s jeho odůvodněním musí být sděleno uživateli v zákonné lhůtě, pokud tomu nebrání jiné právní předpisy.

K § 166:

Důsledkem rychlosti, s jakou moderní plně automatizované platební systémy zpracovávají platební transakce, je skutečnost, že po určitém okamžiku již nelze platební příkaz odvolat, aniž by vznikly vysoké náklady v důsledku zásahu do systému. Proto je nezbytné stanovit jasnou lhůtu pro odvolání příkazu, což se děje v § 166 odst. 1 a 2 s modifikacemi a výjimkami vyplývajícími z dalších odstavců. Platební příkaz, který dal plátce prostřednictvím příjemce, což jsou typicky karetní platební transakce, a platební příkaz udělený nepřímo nelze odvolat poté, co plátce předal svůj příkaz příjemci nebo poskytovateli služby nepřímého udělení platebního příkazu. Tím je do určité míry dána určitá garance těchto druhé plateb. Je však třeba si uvědomit, že poskytovatel plátce má stále možnost platební příkaz odmítnout v souladu s § 165.

Nepřímé udělení platebního příkazu (§ 167 a 168)

Stanoví se pravidla pro novou platební službu nepřímého udělení platebního příkazu. Tento typ plateb má být na bázi standardního převodu peněžních prostředků, ke kterému dává platební příkaz plátce, alternativou ke karetním transakcím. V některých zemích jsou dané služby již využívány při plátcích prostřednictvím internetu.

Podstatou služby je fakt, že plátce nedává platební příkaz přímo svému poskytovateli, který pro něho vede platební účet, ale dává ho prostřednictvím jiného poskytovatele, tzv. třetí stranu. Následně dochází ke komunikaci mezi poskytovateli, kdy je třetí strana informována o přijetí platebního příkazu. Třetí strana může již v této době sdělit údaj o přijetí platebního příkazu příjemci (obchodníkovi), který má alespoň určitou informaci o možnosti zaplacení. Je nutné poznamenat, že směrnice o platebních službách a následně ani zákon o platebním styku nestanoví nic o garanční funkci nepřímo uděleného platebního příkazu. Plátce sice předáním příkazu ztrácí možnost tento příkaz odvolat, ale poskytovatel plátce možnost odmítnout platební příkaz má, například z důvodu nedostatku peněžních prostředků.

Činnost třetích stran je založena na faktu, že v souvislosti s nepřímo uděleným platebním příkazem nedrží peněžní prostředky klientů, nevede jim tudíž ani platební účty. Role třetích stran je spíše v přenosu informací a údajů potřebných k dání platebního příkazu.

Omezení stanovené v § 168 písm. f) je třeba vztahovat na službu nepřímého udělení platebního příkazu. Nezakazuje se, aby osoba poskytující službu nepřímého udělení platebního příkazu poskytovala uživateli i jiné služby a dohodla se s uživatelem na získání a na nakládání s osobními údaji uživatele k jiným účelům, než je služba nepřímého udělení platebního příkazu.

4.1.4.3 Platební prostředek

Platební prostředek představuje jeden ze způsobů, kterým lze udělit souhlas s provedením platební transakce; jeho definici obsahuje návrh zákona v § 2 odst. 1 písm. d). Plátce a poskytovatel si mohou dohodnout maximální limit částky platebních transakcí provedených za určité období. Dále v rámcové smlouvě mohou upravit možnost zablokování platebního prostředku z podnětu poskytovatele. Tato možnost může plynout buď ze zájmu chránit poskytovatele i plátce před neoprávněným nebo neautorizovaným použitím jeho platebního prostředku, anebo chránit poskytovatele před čerpáním úvěru prostřednictvím platebního prostředku v situaci, kdy může být ohrožena jeho splatnost. Zvýšení rizika nesplacení úvěru může být indikováno různými okolnostmi jako je výkon rozhodnutí přikázáním pohledávky z účtu, který poskytovatelé uživateli vede. V souvislosti s blokadou platebního prostředku vzniká poskytovateli informační povinnost vůči plátcovi a následně povinnost odblokovat anebo nahradit takový platební prostředek, jakmile pominou důvody, které k blokaci vedly. Informační povinnost se neaplikuje v případě, kdy by tím byly porušeny předpisy proti praní špinavých peněz.

V souvislosti s vydáním a používáním platebního prostředku se v § 171 a 172 stanoví určité povinnosti jak držitelů, tak vydavatelů platebního prostředku. Jejich nedodržení může mít vliv na odpovědnost za neautorizovanou platební transakci.

V § 173 se stanoví maximální úplata, která poskytovateli náleží v souvislosti s nahrazením platebního prostředku v důsledku jeho ztráty, odcizení, zneužití nebo neautorizovaného použití.

4.1.4.4 Lhůty pro provádění platebních transakcí

Klíčovou je v případě platebních transakcí především otázka jejich včasného provedení. Zákon proto stanoví v § 174 až 179 v souladu se směrnicí o platebních službách jednoznačné lhůty, a to pro jednotlivé úkony, k nimž v průběhu provádění platební transakce dochází.

K § 174:

§ 174 obsahuje důležité pravidlo, které se použije v případě, kdy okamžik přijetí peněžních prostředků od uživatele nebo připsání částky platební transakce připadá na okamžik mimo provozní dobu poskytovatele platebních služeb. V takovém případě platí, že k přijetí nebo připsání došlo na začátku následující provozní doby. Na uvedené okamžiky je totiž v zákoně vázána lhůta "neprodleně", kterou poskytovatel nemůže dodržet mimo svou provozní dobu. Delší lhůty jsou v zákoně vyjádřeny přímo počtem pracovních dnů, takže i u nich je zajištěno, že neběží mimo pracovní dny poskytovatele.

K § 175:

§ 175 stanoví lhůtu pro připsání peněžních prostředků na účet poskytovatele příjemce na nanejvýš jeden pracovní den, kromě výjimek stanovených v odstavcích 2 a 3, kdy je možné si dohodnout i jinou lhůtu při dodržení tam uvedených omezení.

Lhůtu o jeden pracovní den delší než stanoví odstavec 1 je možné si sjednat u platebních transakcí v eurech, ke kterým byl dán papírový platební příkaz a které zahrnují pouze v ustanovení uvedené směny měn. Lhůtu dvou dnů je možné si sjednat i pro transakce v českých korunách, jestliže transakce zahrnuje jinou směnu měn než směnu mezi českou měnou a měnou euro. Odstavec 3 stanoví podmínky pro možnosti sjednání tzv. lhůty D+4.

K § 176:

Podle § 176 má připsání částky na účet příjemce nastat neprodleně po té, co poskytovatel příjemce obdržel tuto částku na svůj účet. Není-li připsání na účet příjemce možné, je poskytovatel příjemce povinen dát peněžní prostředky příjemci k dispozici.

Provádí-li poskytovatel příjemce v rámci dané platební transakce směnu měn mezi jinou měnou než měnou členského státu, prodlužuje se lhůta o jeden pracovní den. Lhůta “neprodleně” pro splnění povinnosti připsat částku platební transakce na účet příjemce, může z povahy věci zahrnovat určitý, nepřilíš dlouhý časový úsek, který je pro poskytovatele objektivně nezbytný ke splnění jeho povinností.

Pokud jde o lhůty k připsání částky na účet příjemce, které podle zákona počínají běžet připsáním této částky na účet poskytovatele příjemce, je třeba zdůraznit, že určující pro počátek běhu těchto lhůt je nejen samotné připsání na účet poskytovatele příjemce, ale i to, že tento poskytovatel obdrží od poskytovatele plátce všechny podklady potřebné pro připsání částky na účet příjemce. Teprve tím splní poskytovatel plátce své povinnosti. Které podklady se považují za dostačující, zákon blíže nevymezuje a ponechává tuto otázku aplikační praxi.

K § 177:

Převody za využití služeb jednoho poskytovatele na straně plátce i příjemce v české měně upravuje § 177; v tomto případě má být částka připsána na účet příjemce ve stejný den, kdy nastal okamžik přijetí platebního příkazu. Není-li připsání na platební účet možné, uplatní se povinnost dát peněžní prostředky k dispozici. To neplatí v případě, kdy taková transakce zahrnuje i směnu měn, zde je možné si domluvit lhůtu o jeden den delší. V tomto případě byla využita národní diskrece umožňující stanovit v případě vnitrostátních platebních transakcí kratší lhůty, než stanoví směrnice o platebních službách.

K § 178:

§ 178 stanoví lhůtu pro připsání peněžních prostředků vložených v hotovosti na účet. Pokud je vklad učiněn na platební účet spotřebitele a jedná se o prostředky vložené v měně, v níž je účet veden, musí být peněžní prostředky připsány neprodleně. Pokud by se nejednalo o platební účet spotřebitele nebo by platební transakce byla v jiné měně, muselo by k připsání dojít následující pracovní den po dni přijetí prostředků.

Lhůta “neprodleně” pro splnění povinnosti připsat částku platební transakce na účet příjemce může z povahy věci zahrnovat určitý, nepřilíš dlouhý časový úsek, který je pro poskytovatele objektivně nezbytný ke splnění jeho povinností. Může se jednat např. o čas, který je nezbytný pro přepočítání nebo jiné zpracování vložené hotovosti, ověření její pravosti apod. I nadále by tedy měla být možná stávající praxe přijímání hotovosti v uzavřených obalech. Pokud je hotovost vkládána prostřednictvím tzv. nočních trezorů, může se poskytovatel s uživatelem dohodnout na určitých okamžicích, kdy je noční trezor vybírán, s tím, že teprve tímto okamžikem dochází k přijetí peněžních prostředků.

K § 179:

V § 179 je stanovena lhůta pro předání platebního příkazu v případě platební transakce z podnětu příjemce.

4.1.4.5 Ostatní práva a povinnosti při provedení platební transakce

K § 180:

V § 180 se určuje, kdy v případě platebních transakcí nastává den valuty peněžních prostředků. Pojem je definován v § 2 odst. 3 písm. d). Ustanovení řeší otázku dne valuty pro odchozí i příchozí platební transakce na platební účet.

K § 181:

Podle odstavce 1 lze odepsat částku platební transakce nejdříve zároveň s přijetím platebního příkazu. V případě příchozích platebních transakcí je poskytovatel příjemce povinen dát částku platební transakce k dispozici příjemci nejpozději v okamžik připsání částky platební transakce na platební účet příjemce.

K § 182:

§ 182 stanoví pro případ autorizované platební transakce z podnětu nebo prostřednictvím příjemce oprávnění plátce požadovat vrácení částky platební transakce, jestliže zjevně překračuje rozumně očekávanou částku. Toto oprávnění je možné vyloučit v rámcové smlouvě za předpokladu, že autorizace platební transakce proběhla přímo bez zprostředkování mezi plátcem a poskytovatelem a plátce byl informován poskytovatelem nebo příjemcem o přesné částce platební transakce 4 týdny před přijetím platebního příkazu. V odstavci 5 je plátci uložena povinnost poskytnout doklady, které nasvědčují tomu, že jsou splněny podmínky pro vrácení částky platební transakce; nejedná se však o důkazní břemeno ve smyslu procesního práva. Poskytovatel potom musí do 10 pracovních dní od obdržení žádosti částku platební transakce vrátit plátci, nebo její vrácení odmítnout. V případě odmítnutí poskytovatele vrátit požadovanou částku je zavedena informační povinnost vůči plátci o jeho důvodech, o možnosti mimosoudního řešení sporu a o podání stížnosti orgánu dohledu. Běh desetidenní lhůty sice není ve směrnici ani v zákoně vázán na splnění dokladací povinnosti plátce, avšak nesplní-li plátce tuto svoji povinnost v přiměřené lhůtě dané mu poskytovatelem, lze to považovat za jeho prodlení, které podle obecných pravidel (§ 1975 občanského zákoníku) vylučuje prodlení poskytovatele, případně opravňuje poskytovatele odepřít vzájemné plnění (§ 1911 občanského zákoníku).

K § 183:

§ 183 zakotvuje zákaz provádět srážky z částky platební transakce, včetně určitých výjimek a nároků, které vznikají v případě porušení tohoto zákazu. Smyslem dané úpravy je zabezpečit jistotu plátce, že prostřednictvím převodu uhradí svůj dluh v plné výši. Ustanovení je dispozitivní pro transakce mimo EHP a na transakce v měně, která není měnou členského státu.

Potvrzení o zůstatku peněžních prostředků (§ 184 až 186)

Ustanovení mají umožnit existenci platebních karet, ke kterým je veden platební účet s nulovým zůstatkem. Uživatel prostřednictvím těchto karet zaplatí a peněžní prostředky jsou mu poskytnuty jako úvěr. Vydavatel karty má možnost získat informaci od poskytovatele, který vede stejnému uživateli platební účet, zda zůstatek na platebním účtu uživatele dosahuje, nebo nedosahuje částky karetní platební transakce. Odpověď poskytovatele vedoucího účet by se měla omezit na pouhé sdělení faktu „ano“, nebo „ne“. Vydavatel karty následně standardně inkasuje účet uživatele vedený jiným poskytovatelem. Inkaso se však odehrává podle standardních pravidel a zákon pro něj žádné odchylky od obecného režimu nestanoví.

Pojem zůstatek na platebním účtu, včetně případného úvěrového rámce, zahrnuje kladný zůstatek na účtu, se kterým je uživatel oprávně nakládat. Informace o zůstatku by měla zohledňovat i možnost klienta čerpat úvěrový rámec, konkrétně tu část úvěrového rámce, která dosud nebyla čerpána.

Problematiku blokace peněžních prostředků doposud první směrnice o platebních službách ani zákon o platebním styku neřešily. Transakce, kdy částka není dopředu známa zahrnují například blokaci prostředků na samoobslužných čerpacích stanicích, rezervaci hotelu, kdy není dopředu jasné, jaké množství zboží a služeb bude uživatel čerpat. Nově se stanoví, že částku lze blokovat, jen se souhlasem uživatele k blokaci konkrétní částky. Následně je poskytovatel plátce povinen částku odblokovat, jakmile se dozví o skutečné částce transakce, nejpozději při přijetí platebního příkazu. Zároveň se zrušením blokace poskytovat zpravidla začne provádět související karetní transakci.

4.1.5 Náprava neautorizované nebo nesprávně provedené platební transakce

4.1.5.1 Náprava neautorizované platební transakce (§ 187 a 188)

Neautorizovanou platební transakcí se zásadně rozumí transakce, ke které nebyl dán souhlas plátce (jak lze dovodit z § 162 odst. 1). V § 187 a 188 obsahuje zákon v souladu se směrnicí jednoznačné rozhraničení případů, kdy je neautorizovaná platební transakce k tíži poskytovatele plátce a kdy ztrátu z této transakce nese plátce sám. Rozsah nápravy ze strany poskytovatele je v ustanovení § 188 odstupňován v závislosti na různých okolnostech.

V případě neautorizované platební transakce spočívá povinnost nápravy ze strany poskytovatele plátce v restituční povinnosti (uvedení účtu plátce do stavu, v němž by byl, kdyby k neautorizované platební transakci nedošlo, resp. vrácení částky platební transakce plátcí). Splatnost této restituční povinnosti nastává neprodleně po té, co plátce svému poskytovateli neautorizovanou platební transakci oznámil. Lhůta “neprodleně” může z povahy věci zahrnovat určitý, nepřiliš dlouhý časový úsek, který je pro poskytovatele objektivně nezbytný ke zjištění, zda se skutečně jedná o neautorizovanou platební transakci, popř. zda za ni poskytovatel odpovídá. Konkrétní délka této lhůty bude záviset na okolnostech a složitosti jednotlivého případu a bude dotvářena aplikační praxí. V jednoduchých případech by prodleva mezi oznámením neautorizované platební transakce a splněním restituční povinnosti měla být naprosto minimální. Lhůta končí nejpozději následující pracovní den.

Lhůta pro nápravu neautorizované platební transakce nezačne běžet, jestliže má poskytovatel důvod se domnívat, že plátce jednal podvodně, a jestliže to poskytovatel písemně oznámí orgánu dohledu. Nedojde-li tedy k oznámení orgánu dohledu, lhůta běžet začne.

Odstavec 2 stanoví, že povinnost napravit neautorizovanou platební transakci má v případě nepřímého uděleného platebního příkazu vůči plátcí poskytovatel, který mu vede platební účet. Tento poskytovatel se následně může domáhat nápravy po poskytovateli služby nepřímého udělení platebního příkazu.

4.1.5.2 Náprava nesprávně provedené platební transakce

K § 189:

§ 189 upravuje povinnost poskytovatele napravit nesprávně provedenou platební transakci. § 189 odst. 1 obsahuje rozhraničení mezi případy, kdy za nesprávně provedenou platební transakci odpovídá poskytovatel plátce plátcí a kdy za ni odpovídá poskytovatel příjemce.

Odstavec 2 stanoví, že povinnost napravit nesprávně provedenou platební transakci má v případě nepřímého uděleného platebního příkazu vůči plátcí poskytovatel, který mu vede platební účet. Tento poskytovatel se následně může domáhat nápravy po poskytovateli služby nepřímého udělení platebního příkazu.

K § 190:

§ 190 stanoví obsah povinnosti poskytovatele plátce napravit vůči plátcí nesprávně provedenou platební transakci. V takovém případě vzniká poskytovateli plátce vůči plátcí restituční povinnost (uvedení účtu plátce do stavu, v němž by byl, kdyby k neautorizované platební transakci nedošlo, resp. vrácení částky platební transakce plátcí). Navržené ustanovení však bere v úvahu, že plátce i po uplynutí lhůty k provedení platební transakce může mít zájem spíše na jejím dodatečném správném provedení než na splnění restituční povinnosti, a proto se restituční povinnost poskytovatele plátce uplatní pouze tehdy, jestliže plátce před dokončením platební transakce prohlásí, že na správném provedení platební

transakce netrvá. V opačném případě splní poskytovatel plátce neprodleně svoji povinnost zajistit připsání částky platební transakce na účet poskytovatele příjemce.

Odstavec 4 stanoví obsah odpovědnosti poskytovatele příjemce vůči příjemci. I zde se uplatní restituční povinnost poskytovatele příjemce vůči příjemci. Odstavec 5 stanoví možnost poskytovatele plátce požadovat, aby poskytovatel příjemce uvedl platební účet příjemce do stavu, v němž by byl, kdyby poskytovatel plátce zajistil připsání částky platební transakce na účet poskytovatele příjemce včas. Je tak stanovena možnost, jak alespoň částečně napravit nepříznivý následek pro příjemce, který vznikl jednáním poskytovatele plátce.

K § 191:

V § 191 je zakotvena zvláštní povinnost poskytovatele vyvinout úsilí směřující k vyhledání nesprávně provedené platební transakce; tato povinnost je nezávislá na povinnosti napravit nesprávně provedenou platební transakci.

K § 192:

§ 192 vymezuje význam jedinečného identifikátoru v tom smyslu, že platební transakce se považuje co do osoby příjemce za správně provedenou, jestliže byla provedena v souladu s jedinečným identifikátorem příjemce nebo jeho účtu. Ustanovení dává možnost plátci, který zadal chybně číslo účtu příjemce, pokusit se získat zpět peněžní prostředky od nezamýšleného příjemce.

4.1.5.3 Společná ustanovení

K § 193:

Odstavec 1 stanoví povinnost poskytovatele předložit předmětné doklady, jestliže uživatel tvrdí, že platební transakce byla neautorizována nebo nesprávně provedena. Povinnost je plněna vůči uživateli. V případě nepřímého udělení platebního příkazu má povinnost doložení poskytovatel služby nepřímého udělení platebního příkazu vůči poskytovateli, který vede platební účet.

Právo vyplývající z nesprávně provedené platební transakce nevylučuje právo na náhradu škody nebo na vrácení bezdůvodného obohacení. Čeho se však lze domáhat nápravou nesprávně provedené nebo neautorizované platební transakce, toho se nelze domáhat z jiného právního důvodu. Náprava nesprávně provedené nebo neautorizované platební transakce v sobě tak zahrnuje alespoň částečnou náhradu škody. Je však třeba uvést, že v případě služby nepřímého udělení platebního příkazu nebo služby informování o platebním účtu, je náhrada škody, mimo nápravy neautorizované nebo nesprávně provedené platební transakce, věcí poskytovatelů těchto služeb a uživatele. Uživatel se tedy v těchto případech má obracet přímo na poskytovatele dané služby, nikoliv na poskytovatele, který mu vede účet.

K § 194:

V § 194 je stanovena prekluzivní lhůta pro práva uživatele podle vyjmenovaných ustanovení. Rozlišuje se subjektivní lhůta "bez zbytečného odkladu" a objektivní lhůta v délce trvání 13 měsíců. V této lhůtě musí uživatel oznámit poskytovateli neautorizovanou nebo nesprávně provedenou platební transakci. Uplynutím i jen jedné z uvedených lhůt právo uživatele zanikne. Výjimkou jsou případy, kdy poskytovatel nesplnil svoji informační povinnost vůči uživateli.

K § 195:

Ustanovení upravuje tzv. regres poskytovatele, který napravit neautorizovanou nebo nesprávně provedenou platební transakci, vůči poskytovateli, který danou chybu způsobil. Ustanovení má nově velký význam v případě tzv. třetích stran, kdy směrnice požaduje, aby se klient mohl nápravy domáhat na poskytovatele, který mu vede platební účet. Následně je tedy třeba stanovit, že poskytovatel, který vede uživateli platební účet, má právo na následný postih vůči poskytovateli služby nepřímého udělení platebního příkazu.

Ustanovením není dotčeno právo na vydání bezdůvodného obohacení, právo na náhradu škody nebo jiná práva vyplývající ze smlouvy mezi poskytovateli nebo zprostředkujícími poskytovateli.

K § 196:

Komentované ustanovení vylučuje odpovědnost poskytovatele za porušení primárních povinností i povinností vyplývajících z jeho povinnosti napravit neautorizovanou nebo nesprávně provedenou platební transakci z důvodu tzv. vyšší moci.

4.1.6 Služba informování o platebním účtu

Ustanovení upravuje novou platební službu informování o platebním účtu. Cílem je umožnit uživateli zmocnit poskytovatele dané služby, aby získával informace o platebním účtu uživatele a souvisejících platebních transakcích. Rozsah poskytovaných informací je dán tím, jaké informace jsou přístupné uživateli. Služba je poskytována jen v těch případech, kdy je platební účet přístupný prostřednictvím internetu.

K § 197:

Ustanovení zajišťuje fungování služby informování o platebním účtu. Odstavec 3 upravuje podmínky, za kterých může poskytovatel, který vede uživateli platební účet, odmítnout sdělit informace o platebním účtu. Aby nedocházelo k neoprávněnému odmítání sdělení informací o platebním účtu je nutno o odmítnutí sdělení informací informovat Českou národní banku.

K § 198:

Ustanovení vymezuje rámec v jakém je služby informování o platebním účtu poskytována.

4.2 PRÁVA A POVINNOSTI PŘI VYDÁVÁNÍ ELEKTRONICKÝCH PENĚŽ**K § 199:**

Odstavec 1 zdůrazňuje, že k vydání elektronických peněz dochází na základě smluvního vztahu mezi vydavatelem a držitelem. Smlouva o vydání elektronických peněz je zpravidla spojena se smlouvou o platebních službách, protože elektronické peníze pojmově předpokládají možnost provádění platebních transakcí. Proto je na tuto smlouvu třeba aplikovat také ustanovení části čtvrté hlavy I o smlouvě o platebních službách.

V odstavci 2 je vyjádřena zásada vydávání elektronických peněz proti přijetí peněžních prostředků ve výši odpovídající jmenovité hodnotě vydávaných elektronických peněz, tzv. at par value.

Podle odstavce 3 nesmí vydavatel poskytovat držiteli úroky ani jiné výhody závislé na délce doby, po kterou držitel elektronické peníze drží. Jedná se o důležité ustanovení, které zdůrazňuje funkci elektronických peněz jako prostředku placení, a nikoli jako předmětu uchování hodnoty a má za cíl jasně odlišit elektronické peníze od dlouhodobých vkladů (které jsou i nadále vyhrazeny pouze bankám a spořitelním a úvěrním družstvům). Poskytování jiných výhod, které nemotivují k držení elektronických peněz v závislosti na čase, však vyloučeno není.

Zpětná výměna elektronických peněz (§ 200 až 202)

Zpětná výměna patří k základním soukromoprávním institutům spojeným s vydáváním elektronických peněz. Možnost požadovat kdykoli zpětnou výměnu je zárukou, která má podpořit důvěru držitelů v elektronické peníze. Úprava garantuje zpětnou výměnu celé částky elektronických peněz. Vydavatelé nemohou stanovit minimální vyměnitelnou částku.

Zpětná výměna je v zásadě zdarma (výjimky jsou uvedeny v § 201 odst. 3), na požádání držitele, a je možná kdykoli (časové určení „kdykoli“ je však i zde třeba vykládat s ohledem na zvyklosti obchodního styku a občanského života).

§ 200 odst. 4 obsahuje speciální ustanovení, podle něhož se počátek běhu promlčecí doby u práva na zpětnou výměnu odkládá až k okamžiku zániku právního vztahu ze smlouvy o vydání elektronických peněz. Jde o analogickou konstrukci, která je známa např. u smlouvy o běžném nebo vkladovém účtu.

Podle § 201 odst. 3 je ve zvláštních případech možné požadovat za provedení zpětné výměny poplatek přiměřený nákladům, a to v případě, že to bylo mezi vydavatelem a držitelem dohodnuto a že:

1. držitel požádá o zpětnou výměnu v době trvání závazku ze smlouvy o vydání elektronických peněz, nebo
2. držitel požádá o zpětnou výměnu více než jeden rok po konci závazku ze smlouvy o vydání elektronických peněz, nebo
3. držitel vypoví závazek ze smlouvy o vydání elektronických peněz, která byla uzavřena na dobu určitou.

§ 202 stanoví, že osoby, které přijímají elektronické peníze a nejsou spotřebiteli (zpravidla obchodníci, kterým je elektronickými penězi placeno) nemají garantováno právo na zpětnou výměnu v rozsahu § 200. V případě podnikatele záleží na dohodě stran a zákonné podmínky na zpětnou výměnu se nepoužijí.

5 ZVLÁŠTNÍ USTANOVENÍ O NĚKTERÝCH PLATEBNÍCH ÚČTECH

5.1 Porovnatelnost služeb spojených s platebním účtem

K § 203:

Ustanovení spolu s § 267 zmocňuje Českou národní banku k vydání prováděcího právního předpisu, který stanoví jednotné názvy a definice 10 až 20 služeb spojených s platebním účtem, za které je na českém trhu platebních služeb požadována úplata.

Česká národní banka při tvorbě vyhlášky zohlední standardizaci pojmů a definic provedenou prováděcím právním předpisem Evropské komise vydaným k provedení směrnice o základním platebním účtu. Česká národní banka vytvoří seznam 10 až 20 služeb spojených s platebním účtem a u těch služeb, které budou zároveň obsaženy v přímo použitelném předpise Evropské komise, použije jednotné evropské označení. Služby, které nebudou obsaženy v evropském seznamu, budou nést označení a vymezení, jaké jim přisoudí Česká národní banka.

Poskytovatelé platebních služeb mají povinnost použít k označení služeb, které jsou obsaženy ve vyhlášce České národní banky, označení a definici, kterou tato vyhláška stanoví. V dokumentech poskytovaných nebo zpřístupněných podle § 205 a § 207 mohou být jiná označení použita pouze jako doplňující označení k jednotnému označení stanovenému vyhláškou.

Použití jednotných označení je vyžadováno i ve smluvní a předmluvní dokumentaci k platebnímu účtu a dále pak v písemných obchodních a reklamních sděleních určených spotřebiteli. Těmito informačními sděleními mohou být například marketingové informace,

výpisy z účtu, internetové stránky atp. Jiné nebo doplňující označení je možné použít, jestliže je zřetelně uvedeno jednotné označení. Takto stanovené požadavky jsou tedy mírnější než u dokumentů podle § 205 a § 207.

Z hlediska časové působnosti bude jednotná terminologie vyžadována s nabytím účinnosti nového zákona u smluv nových a stávajících v případě jejich změny. Sjednocená terminologie vyvolá pozitivní dopad na spotřebitele z hlediska přehlednější orientace.

Standardizovaná terminologie bude tvořena jednak na národní a jednak na evropské úrovni. Česká národní banka zaslala dne 18. 9. 2015 předběžný seznam služeb, které jsou předmětem standardizace pojmů, Evropské komisi a Evropskému orgánu pro bankovníctví. Evropská komise následně vydá delegovaný akt, kterým provede čl. 3 odst. 5 směrnice o základním platebním účtu. Česká národní banka u příslušných služeb zohlední definice v evropském seznamu při tvorbě vyhlášky.

K § 204:

Ustanovení míří na tzv. vázaný prodej a stanoví povinnost poskytovatele informovat uživatele platebních služeb o skutečnosti, zda lze uzavřít smlouvu o platebním účtu i bez nákupu zboží nebo služeb, které nejsou službou spojenou s platebním účtem. Poskytovatel je dále povinen informovat uživatele o úplatě za služby poskytované v souboru nebo nad rámec tohoto souboru služeb.

K § 205:

Záměrem směrnice o základním platebním účtu bylo poskytnout klientovi před uzavřením smlouvy o platebním účtu předsmluvní informace o úplatě za nejčastěji poskytované služby spojené s platebním účtem. Dokument by měl obsahovat informace o úplatě za služby, jejichž jednotné označení stanoví vyhláška České národní banky.

Informace podle daného ustanovení budou poskytovány v dokumentu, jehož podobu stanoví přímo použitelný předpis Evropské unie. Dokument bude zpřístupněn na internetových stránkách poskytovatele a v obchodních prostorách určených uživatelům platebních služeb. Na žádost bude dokument uživateli bezplatně poskytnut. Poskytovatel má povinnost poskytnout a zpřístupnit informace způsobem stanoveným v ustanovení § 137.

K § 206:

Ustanovení zavádí povinnost poskytovatele vytvořit a zpřístupnit seznam označení služeb spojených s platebním účtem a jejich definic, které budou standardizovány vyhláškou České národní banky. Klientům by tak měl být zpřístupněn a na žádost poskytnut jakýsi slovník pojmů, kde budou uvedena jednotná označení a definice z vyhlášky České národní banky. Poskytovatel může do daného dokumentu zařadit označení a definice i jiných služeb spojených s platebním účtem. Poskytovatel má povinnost poskytnout a zpřístupnit informace způsobem stanoveným v ustanovení § 137.

K § 207:

Poskytovatel je povinen poskytnout uživateli do konce února každého kalendářního roku přehled o úplatě za služby spojené s platebním účtem a informace týkající se úroků za předchozí kalendářní rok. Poskytovatel má povinnost poskytnout informace způsobem stanoveným v ustanovení § 137. Odstavec 2 specifikuje poskytované informace a stanoví jejich minimální rozsah. Jsou-li služby poskytovány jako soubor služeb za souhrnnou úplatu, dopadá na tento soubor rovněž požadavek odstavce 2. Podle odstavce 2 písm. a) tak bude o tomto souboru podána informace o souhrnné úplatě a počtu účtování této úplaty.

Smyslem daného ustanovení je poskytnout klientovi přehled o úplatě za služby spojené s platebním účtem, kterou zaplatil za kalendářní rok. Výsledný dokument by měl sloužit k porovnání služeb, které čerpá od různých poskytovatelů. Zákon rovněž stanoví kvalitu

poskytovaných informací, tak aby představovaly dostatečnou a pravdivou informační hodnotu pro klienta.

Informace podle daného ustanovení budou poskytovány v dokumentu, jehož podobu stanoví přímo použitelný předpis Evropské unie. Na Evropskou komisi je přenesena pravomoc přijímat prováděcí technické normy postupem podle článku 15 nařízení (EU) č. 1093/2010. Pravomoc přijímat prováděcí akty je svěřena Evropské komisi v souladu s čl. 291 Smlouvy o fungování Evropské unie. Prováděcí technické normy se přijímají ve formě nařízení nebo rozhodnutí. Vyhlašují se v Úředním věstníku Evropské unie a vstupují v platnost dnem v nich stanoveným.

Je-li klientovi poskytován soubor služeb za souhrnnou úplatu, obdrží uživatel informace podle odst. 2 písm. a) až c) také o takto nabízeném souboru služeb.

K § 208:

Ustanovení stanoví pravidla srovnání služeb spojených s platebním účtem na internetu. Provozovateli srovnávacích internetových stránek je uložena povinnost zajistit rovné zacházení při uveřejnění výsledků srovnání a zajistit, aby výsledky srovnání umožnily získat informaci o všech službách spojených s platebním účtem, které jsou předmětem harmonizace ve vyhlášce České národní banky. Návrh pak stanoví další náležitosti srovnání služeb.

Návrh zákona ukládá provozovatelům příslušných stránek povinnost dodržet stanovená pravidla. Všichni provozovatelé srovnávacích stránek provozující dané stránky jako podnikání, tak budou muset dodržovat pravidla stanovená směrnicí. Tím bude dodržen požadavek směrnice na existenci srovnávacích stránek.

Provozovatele srovnávacích internetových stránek bude dohlížet Česká obchodní inspekce. Jsou-li však srovnávací stránky provozovány bankou v rámci vedlejší činnosti, bude orgánem dohledu v souladu se současným stavem Česká národní banka.

Provozovatel srovnávacích internetových stránek nahlásí jejich provozování České obchodní inspekci a České národní bance. Tyto subjekty zveřejní informace, které obdrží od poskytovatelů na svých internetových stránkách, veřejnosti tak budou k dispozici údaje o webových adresách stránek a jejich provozovatelích.

Recitál č. 29 směrnice o platebních účtech stanoví, že existují-li v členském státě pouze jedny srovnávací internetové stránky a tyto internetové stránky ukončí provoz nebo přestanou splňovat kritéria kvality, měl by členský stát zajistit, aby spotřebitelé měli na vnitrostátní úrovni v přiměřené době přístup k ještě jednomu srovnávacímu internetovému stránkám. Přestanou-li v České republice fungovat srovnávací internetové stránky provozované na soukromé bázi, měla by Česká republika přesto zajistit jejich existenci. Za této situace by Ministerstvo financí mohlo přistoupit například k zadání veřejné zakázky na provozování srovnávacích stránek. Takové stránky by pak byly financovány z veřejných zdrojů. Další možností, jak řešit neexistenci stránek, je zabezpečit jejich fungování veřejným orgánem.

Provozovatel srovnávacích internetových stránek bude čerpat informace o úplatě za služby spojené s platebním účtem z veřejně dostupných zdrojů, které poskytovatelé uveřejňují. Ohledně relevance těchto informací je tedy závislý na uveřejněných datech. Provozovatel nemůže zajistit, aby poskytovatelé vždy účtovali částky, které zveřejňují například v předmluvních informacích či cenících.

Poskytovatelé jsou nicméně informacemi, které v cenících uvádějí, vázáni, neboť takovéto informace jsou součástí závazné smlouvy s uživatelem. Tím je zajištěna relevance zdrojů informací, ze kterých může provozovatel srovnávacích stránek čerpat.

5.2 Změna platebního účtu

5.2.1 Vnitrostátní změna platebního účtu

K § 209:

Zákon zavádí službu změny platebního účtu, kterou dosavadně prováděly na dobrovolné bázi pouze banky, které se k tomu dobrovolně zavázaly v rámci tzv. Kodexu mobility vytvořeného Českou bankovní asociací.

Po nabytí účinnosti navrhované novely budou na požádání uživatele službu změny platebního účtu povinně provádět všichni poskytovatelé platebních služeb, kteří spadají do působnosti části páté zákona.

Změnu účtu zahajuje uživatel u poskytovatele, který mu vede platební účet a uživatel k němu chce převést trvalé příkazy či souhlasy k inkasu. Tento poskytovatel, následně označovaný jako nový poskytovatel, má jménem uživatele požádat o provedení činností potřebných ke změně účtu tzv. dosavadního poskytovatele, kterého uživatel určil.

Nový poskytovatel může ověřit totožnost uživatele různými způsoby. Pokud s uživatelem již má uzavřen obchodní vztah a proběhla již identifikace uživatele v souladu se zákonem upravujícím opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti, pak může spoléhat na vlastní způsoby ověření totožnosti klienta, jako přihlášení se do internetového bankovníctví atp.

Uživateli je k určení úkonů potřebných ke změně platebního účtu k dispozici formulář, který mu poskytne nový poskytovatel. Formulář má uživateli umožnit snadno určit úkony, které mají nový a dosavadní poskytovatel při změně účtu provést. Zahájit změnu platebního účtu prostřednictvím tohoto formuláře však není povinné. V § 209 odst. 1 písm. c) je vymezena skupina převodů, ke kterým dal uživatel trvalý příkaz, a inkas, které má dosavadní poskytovatel přestat provádět (§ 210 odst. 1 písm. b)), a o kterých má informovat nového poskytovatele (§ 210 odst. 2), který je následně začne provádět (§ 211 odst. 4). Nový poskytovatel dále dostane informaci o tzv. pravidelně se opakujících převodech a inkasech provedených během posledních 13 měsíců.

Nový poskytovatel do 5 dnů po obdržení údajů stanovených ve formuláři jménem uživatele požádá dosavadního poskytovatele o provedení úkonů uvedených v § 210, které uživatel určil. V případě, že platební účet bude vlastnit více osob, bude k provedení služby změna platebního účtu třeba právního jednání všech majitelů účtu. Tato povinnost vyplývá z ustanovení § 2663 OZ, které stanoví, že v případě, že je účet zřízen pro více osob, má každá z nich postavení majitele účtu, přičemž tyto osoby nakládají s účtem společně. Nakládání s účtem představuje vznik, změnu nebo zánik smlouvy o účtu. Služba změna platebního účtu je tedy nakládáním s účtem v tomto smyslu.

K § 210 a § 211:

V ustanoveních § 210 a § 211 jsou stanoveny povinnosti dosavadního i nového poskytovatele. Změna platebního účtu musí být provedena v rámci vzájemné kooperace obou poskytovatelů nejpozději ve lhůtě 12 dnů.

Ustanovení § 210 stanoví povinnost dosavadního poskytovatele přestat provádět převody peněžních prostředků, ke kterým dal uživatel trvalý příkaz, a odchozí inkasa. Dále je stanovena povinnost převést peněžní prostředky na účet uživatele vedený novým poskytovatelem a přestat přijímat příchozí převody peněžních prostředků. Všechny tyto úkony však dosavadní poskytovatel provede, pouze pokud o to uživatel požádal. Dosavadní poskytovatel dále předá novému poskytovateli informace o stávajících („aktivních“) trvalých příkazech a souhlasech k inkasu.

Převod peněžních prostředků dosavadním poskytovatelem bude považován za běžnou platební transakci, na kterou se uplatní standardní lhůty zákona.

Ustanovení § 211 odst. 1 písm. a) a b) stanoví povinnost nového poskytovatele informovat o změně platebního účtu třetí osoby (tj. plátce, který prováděl pravidelně se opakující převody a příjemce, který je oprávněn dát platební příkaz k inkasu). Údaje, které třetí osoby obdrží, mají pouze informativní charakter. Zda budou tyto údaje zakládat právní účinky a stanoví třetím osobám povinnost podle těchto informací jednat, bude záležet ad hoc na smluvním vztahu uživatele a třetí osoby, konkrétně na skutečnosti, zda obsah smlouvy může být jednostranně měněn či nikoliv. Poskytovatel, a to ani jedná-li jménem uživatele, nemá oprávnění zasahovat do soukromoprávního vztahu mezi plátcem a příjemcem v případě, že změna obsahu smlouvy může být měněna pouze konsenzem obou stran (např. údaj o platebním účtu, na který má být zasílána mzda, jež je součástí pracovní smlouvy).

Uživatel má možnost informovat plátce a příjemce sám prostřednictvím standardizovaných dopisů, které mu poskytne nový poskytovatel.

Nový poskytovatel začne v den určený uživatelem provádět převody peněžních prostředků, které dosavadní poskytovatel přestal provádět (§ 210 odst. 1 písm. b)) a předal o nich informace novému poskytovateli (§ 210 odst. 2).

Navrhovaná úprava nestanoví zvláštní úpravu náhrady škody, neboť se uplatní obecná úprava občanského práva. OZ rozlišuje povinnost nahradit škodu v případě porušení zákona v § 2910 a v případě porušení smluvní povinnosti v § 2913. V případě porušení zákona se jedná o odpovědnost subjektivní, tj. za zavinění, a v případě porušení smluvní povinnosti se jedná o odpovědnost objektivní bez ohledu na zavinění. V případě porušení ustanovení týkajících se služby změna platebního účtu se sice bude jednat o porušení povinností stanovené zákonem, je však třeba si uvědomit, že tyto povinnosti vznikly na základě smluvního vztahu, neboť dosavadní i nový poskytovatel jsou ve smluvním vztahu s uživatelem. Z toho důvodu důsledky takového porušení podřadíme pod režim smluvní odpovědnosti. Přestože ten, kdo porušil povinnost ze smlouvy, nemá možnost exkulpace, může se zprostit povinnosti k náhradě škody na základě liberačních důvodů, které OZ stanoví v § 2913 odst. 2.

K § 212 až 214:

Poskytovatel může po majiteli účtu za provedení změny platebního účtu požadovat úplatu, která však musí být přiměřená a odpovídat skutečným nákladům poskytovatele. Požadovat úplatu je vyloučeno za poskytnutí informací týkajících se stávajících trvalých příkazů a souhlasů k inkasu uživatele a také za poskytnutí informací ohledně služby změna účtu.

V ustanovení § 213 jsou stanoveny informace, které má poskytovatel povinnost uživateli zpřístupnit nebo poskytnout. Poskytovatel je povinen mj. informovat uživatele o způsobu mimosoudního řešení sporů. Poskytovatel je povinen poskytnout a zpřístupnit uvedené informace způsobem stanoveným v ustanovení § 137. Kompetentním orgánem pro mimosoudní řešení sporů mezi spotřebitelem a poskytovatelem platebních služeb je finanční arbitr.

Služba změna účtu je možná pouze mezi platebními účty vedenými ve stejné měně a pouze mezi platebními účty vedenými v České republice. Česká národní banka není povinna poskytovat službu změna platebního účtu, neboť vede platební účty pouze omezenému okruhu uživatelů.

5.2.2 Součinnost při změně platebního účtu ve vztahu k jinému členskému státu

K § 215:

Novela neupravuje přeshraniční službu změna účtu. V zájmu usnadnění přeshraničního zřizování platebních účtů se zavádí povinnost tuzemského poskytovatele poskytnout na požádání uživatele součinnost při změně platebního účtu ve vztahu k jinému členskému státu. Pomoc tuzemského poskytovatele spočívá ve dvou krocích. Poskytovatel jednak

poskytne uživateli bezplatně přehled o jeho stávajících trvalých příkazech a souhlasech k inkasu a o opakujících se příchozích převodech a inkasech provedených za posledních 13 měsíců. Poskytovatel má povinnost poskytnout informace způsobem stanoveným v ustanovení § 137. Poskytovatel dále převede veškeré peněžní prostředky na účet vedený v jiném členském státě za předpokladu, že ho o to uživatel požádá a sdělí mu přesné a úplné údaje umožňující identifikaci poskytovatele v jiném členském státě a identifikaci platebního účtu jím vedeného.

5.3 Základní platební účet

K § 216:

Základní platební účet nabízí banky nebo zahraniční banky, které mají pobočku umístěnou na území České republiky. V souladu s § 223 mají povinnost uzavřít smlouvu o základním platebním účtu pouze ti poskytovatelé, kteří vedou platební účty spotřebitelům. Nárok na zřízení základního platebního účtu vzniká spotřebiteli, který je osobou oprávněně pobývajícím v členském státě. Definice osoby oprávněně pobývajícím v členském státě vyplývá z ustanovení § 2 odst. 3 písm. k). Zájemce o zřízení základního platebního účtu je povinen doložením rozhodných dokumentů osvědčit, že je osobou oprávněně pobývajícím v členském státě.

Na výzvu spotřebitele předloží poskytovatel tomuto spotřebiteli návrh smluvních podmínek, které mají být obsahem smlouvy o základním platebním účtu. Spotřebitel má následně lhůtu k prostudování návrhu. Pokud do 5 pracovních dnů od předložení návrhu prohlásí, že s návrhem souhlasí, je poskytovatel povinen s tímto spotřebitelem uzavřít smlouvu o základním platebním účtu.

Poskytovatel není povinen návrh smluvních podmínek předložit nebo ho odvolat za podmínek uvedených v § 216 odst. 3.

Poskytovatel nepředloží návrh smluvních podmínek, jestliže by uzavřením smlouvy po základním platebním účtu porušil právní předpis. Tímto právním předpisem může být zákon upravující opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu nebo zákon upravující provádění mezinárodních sankcí nebo přímo použitelné předpisy Evropské unie. Uživatel bude následně vyzooměn o důvodech, proč mu poskytovatel odmítl předložit návrh smluvních podmínek. Informační povinnost se neuplatní, pokud by tím došlo k porušení zákona upravující opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu nebo zákona upravujícího provádění mezinárodních sankcí nebo přímo použitelných předpisů Evropské unie.

Základní platební účet je veden v české měně.

K § 217:

Poskytovatel není oprávněn podmínit uzavření smlouvy o základním platebním účtu úplatným čerpáním služeb neuvedených v § 218 odst. 1.

K § 218:

Základní platební účet je charakterizován službami uvedenými v odstavci 1. Služby uvedené v odstavci 1 musí být majiteli základního platebního účtu poskytnuty vždy, jestliže jsou poskytovány ostatním spotřebitelům, kterým poskytovatel vede platební účet jiný než základní. Ustanovení však nenutí poskytovatele poskytovat majiteli základního platebního účtu služby, které ostatním klientům neposkytuje. Na poskytování služeb podle § 218 odst. 1 se také uplatní úplata podle § 219.

Poskytovatel musí umožnit majiteli základního platebního účtu čerpat služby uvedené v odstavci 1 způsobem, jakým umožňuje čerpat služby uživatelům, kteří jsou majiteli jiného

platebního účtu, než je účet základní. Majitelé základního platebního účtu by tak neměli být diskriminováni, co se týče přístupu ke službám spojeným s platebním účtem.

Ohledně přístupu k dalším službám spojeným s platebním účtem, včetně různých prémiových produktů, lze říci, že není důvodné vylučovat přístup majitele základního platebního účtu k těmto službám. Nicméně podmínky přístupu k těmto službám mohou být podmíněny stejným způsobem jako u ostatních uživatelů. Rovněž úplata za dodatečné služby není zákonem nijak regulována. Základní platební účet je veden v české měně.

K § 219:

Zákon stanoví, že poskytovatel je oprávněn si účtovat za služby uvedené v § 218 nejvýše úplatu odpovídající obvyklé ceně podle zákona o cenách. Obvyklá cena je pak vymezena jako cena shodného nebo z hlediska užití porovnatelného nebo vzájemně zastupitelného zboží volně sjednáváná mezi prodávajícími a kupujícími, kteří jsou na sobě navzájem ekonomicky, kapitálově nebo personálně nezávislí na daném trhu, který není ohrožen účinky omezení hospodářské soutěže.

Obvyklá cena tak zohledňuje jak stranu nabídky, tj. ochotu bank nabízet platební účty za určitou cenu, tak stranu poptávky, tj. ochotu spotřebitelů za dané služby platit.

Základní platební účet je koncipován tak, že jeho majitel má nárok na služby uvedené v § 218 odst. 1 v rozsahu, v jakém je banka poskytuje klientům, kteří vlastní jiný platební účet než základní. Rozsah služeb poskytovaných v rámci základního platebního účtu se tak bude lišit v závislosti na škále služeb, které banka nabízí. Jelikož rozsah služeb poskytovaných v rámci základního účtu nebude jednotný, je třeba cenu posuzovat vždy ke konkrétní nabídce služeb, které může majitel základního platebního účtu čerpat. Lze tedy říci, že cena se bude lišit dle škály služeb nabízených různými poskytovateli. Cena se bude také lišit v závislosti na způsobu čerpání dané služby. Cena za služby poskytované v rámci základního platebního účtu se tedy mezi poskytovateli lišit může.

Směrnice o základním platebním účtu stanoví, že přiměřenost úplaty za základní platební účet má být stanovena s ohledem na vnitrostátní úroveň příjmů a průměrnou výši úplaty účtované za služby spojené s platebním účtem. V souladu s těmito požadavky se jako vhodné kritérium přiměřenosti jeví obvyklá cena podle zákona o cenách. Cena na trhu je dána především střetáváním nabídky s poptávkou a jako taková zohledňuje ochotu a možnost spotřebitelů za danou službu zaplatit. Tržní cena tedy obsahuje i zohlednění úrovně příjmů spotřebitelů. Vzhledem k tomu, že trh platebních služeb tvoří cenu na základě tržního mechanismu, měla by tržní cena být kritériem přiměřenosti úplaty za služby spojené se základním platebním účtem. Toto kritérium zohledňuje oba parametry požadované směrnicí o základním platebním účtu.

K § 220:

K ujednáním o smluvní pokutě sjednané pro případ porušení povinnosti ze smlouvy o základním platebním účtu se nepřihlíží. Výjimkou je smluvní pokuta sjednaná v souvislosti s překročením a možností přečerpání, která je upravena zákonem o úvěru pro spotřebitele.

K § 221:

Poskytovatel platebních služeb může jednostranně vypovědět závazek ze smlouvy o základním platebním účtu z důvodů, které jsou taxativně vymezeny v § 221 odst. 1 a 2. Ustanovení § 221 odst. 1 a 2 je k ustanovení § 160 zákona o platebním styku ve vztahu lex specialis. Poskytovatel může od smlouvy o základním platebním účtu odstoupit z důvodů uvedených v § 221 odst. 3 a 4. Poskytovatel může od smlouvy o základním platebním účtu odstoupit například tehdy, je-li trvání závazku ze smlouvy o základním platebním účtu nebo užívání tohoto účtu v rozporu se zákonem upravujícím opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, zákonem upravujícím provádění mezinárodních sankcí nebo přímo použitelnými předpisy Evropské unie.

Současně s výpovědí nebo odstoupením oznámí majiteli účtu důvody výpovědi nebo odstoupení a upozorní jej na způsob mimosoudního řešení sporu prostřednictvím finančního arbitra, dále na možnost obrátit se se stížností na orgán dohledu, kterým je Česká národní banka, a popřípadě jej upozorní na možnost podat stížnost poskytovateli platebních služeb, který ji projedná v rámci interního postupu. Poskytovatel důvody odstoupení nebo výpovědi nesdělí, pokud by sdělení bylo v rozporu se zákonem upravujícím opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, zákonem upravujícím provádění mezinárodních sankcí nebo přímo použitelnými předpisy Evropské unie.

K § 222:

Poskytovatel platebních služeb zpřístupní informace o základním platebním účtu a způsobu mimosoudního řešení sporů jednak elektronicky na svých internetových stránkách a jednak ve svých obchodních prostorách, které jsou určeny spotřebitelům. Na žádost poskytovatel informace poskytne. Poskytovatel má povinnost poskytnout a zpřístupnit informace způsobem stanoveným v ustanovení § 137.

K § 223:

Z povinnosti nabízet základní platební účet jsou vyřata spořitelní a úvěrní družstva. Spořitelní a úvěrní družstva jsou oprávněna přijímat vklady pouze od svých členů. Použití části páté hlavy III zákona na družstva by implikovalo povinné přijímání členů družstva a nedůvodně spojovalo nástroj, který má napomáhat finanční inkluzi, s účastí na obchodní korporaci včetně účasti na hospodaření dané instituce.

Povinnost zřídit základní platební účet se dále nevztahuje na banky a zahraniční banky, které nevedou platební účty spotřebitelům.

5.4 Společná ustanovení

K § 224:

Stanoví se informační povinnost poskytovatele informovat uživatele, jestliže po zániku závazku ze smlouvy o platebním účtu má tento poskytovatel vůči uživateli neuhrazenou pohledávku. Uživatel má být informován bez zbytečného odkladu po zániku závazku ze smlouvy o platebním účtu.

K § 225:

Zákaz diskriminace již vyplývá z § 6 zákona o ochraně spotřebitele. S ohledem na požadavek směrnice o základním platebním účtu a na § 1 odst. 1 antidiskriminačního zákona se výslovně uvádí důvody, ze kterých nesmí být spotřebitel diskriminován, a to státní občanství a místo pobytu. Je tomu tak proto, aby bylo zcela zřejmé, že se spotřebiteli nesmí být v přístupu k platebnímu účtu zacházeno odlišně na základě jakýchkoli kritérií, a to ani na základě státní příslušnosti a místa pobytu, což jsou kritéria, s nimiž se v praxi lze setkat. Zakázána je i nepřímá diskriminace, která ve svém důsledku k odlišnému zacházení vede, například požadavek na existenci korespondenční adresy pouze v ČR, který je pro osoby bez pobytu v ČR obtížně splnitelný.

K § 226:

Stanoví se působnost části páté zákona. Část pátá se, jako transpozice směrnice o základním platebním účtu, použije na ty platební účty, jejichž prostřednictvím lze vybírat hotovost, převést peněžní prostředky ve prospěch třetích osob (včetně provedení úhrad), na které lze připsat peněžní prostředky od třetích osob (včetně příchozích převodů). Účty s omezenějšími funkcemi tak nespádají pod působnost části páté zákona. Standardně tak budou z působnosti vyřaty například účty ke kreditním kartám a spořicí či úvěrové účty.

6 BEZPEČNOST V OBLASTI PLATEBNÍHO STYKU

K § 227:

§ 227 pojednává o hlášení závažných bezpečnostních incidentů v oblasti platebního styku České národní bance a v odůvodněných případech jejich oznámení uživatelům platebních služeb. Cílem je dát možnost orgánům dohledu reagovat na objevující se hrozby kybernetických útoků např. formou bezpečnostních doporučení. Jakýmsi sběrným informačním místem bude Evropský orgán pro bankovnínictví a Evropská centrální banka.

K § 228:

§ 228 upravuje povinnost ročních informačních hlášení o bezpečnostních incidentech v oblasti platebního styku. Ustanovení předpokládá vydání prováděcího předpisu.

Silné ověření uživatele (§ 229 až 231)

K § 229:

Ustanovení stanoví situace, kdy je vyžadováno silné ověření uživatele. Odstavec 2 určuje dodatečné požadavky na silné ověření v případě, kdy je platební příkaz udělován prostřednictvím internetu nebo prostřednictvím elektronického zařízení, které lze použít k dálkové komunikaci, nebo uděluje-li platební příkaz nepřímě. Ustanovení navazuje na odpovědnost za neautorizovanou platební transakci v § 188.

Odstavec 3 vymezuje silné ověření uživatele jako ověření, které je založeno na použití alespoň dvou ze tří vyjmenovaných prvků. Odstavec 4 stanovuje vzájemnou nezávislost prvků.

Předpokládá se vydání prováděcího předpisu Evropské komise, který stanoví bližší požadavky na plnění požadavku na silné ověření uživatele. Prováděcí předpis by také měl stanovit výjimky z povinnosti silné ověření uživatele uplatňovat.

K § 230:

V souladu se směrnicí o platebních službách se stanoví možnost tzv. třetích stran (poskytovatelů služby nepřímého udělení platebního příkazu nebo služby informování o platebním účtu) spoléhat na postupy silného ověření poskytovatele, který vede uživateli platební účet.

K § 231:

Stanoví se povinnost dodržovat přímo použitelný předpis Evropské komise, který upravuje standardy komunikace, ověření a bezpečnosti v oblasti poskytování platebních služeb.

7 PŘESTUPKY

Čl. 103 směrnice o platebních službách ukládá povinnost stanovit sankce za porušení vnitrostátního právního předpisu, který byl přijat za účelem transpozice směrnice. Sankce musí být účinné, přiměřené a odrazující. Tento požadavek se vztahuje i na porušení povinností, které jsou soukromoprávní povahy. Požadavek stanoví i směrnice o platebních účtech a přímo použitelná nařízení, která jsou zákonem o platebním styku implementována do českého právního řádu.

Jednotlivé skutkové podstaty uvedené v ustanoveních § 232 až 241 vymezují formální stránku příslušných přestupků. Za připomenutí ovšem na tomto místě stojí rovněž závěry konstantní judikatury Nejvyššího správního soudu ohledně materiální stránky přestupků. "Podstatou přestupků je postih za jednání v rozporu s právem. K jeho trestnosti však nepostačuje, že jednání po formální stránce vykazuje znaky skutkové podstaty deliktu, pokud

zároveň není jednáním společensky nebezpečným (škodlivým). Jinými slovy, aby mohlo být určité protiprávní jednání kvalifikováno jako přestupek, musí být kromě formálních znaků deliktního jednání naplněna i materiální stránka deliktu, a jednání musí vykazovat určitou míru společenské nebezpečnosti ve vztahu k porušené povinnosti, stanovené zákonem na ochranu odpovídajících hodnot. Na těchto závěrech nemůže ničeho změnit skutečnost, že zákony upravující přestupky *stricto sensu* materiální stránku deliktu neupravují (na rozdíl od právní úpravy trestných činů a přestupků - srov. § 3 odst. 1 trestního zákona a § 2 odst. 1 zákona o přestupcích). Materiální stránka protiprávního jednání se tak i v případě přestupků musí projevit nejen při stanovení výše sankce, ale již při posuzování trestnosti právně závadného jednání." (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. května 2007, č. j. 8 As 17/2007-135). Ojedinelá porušení zejména soukromoprávních ustanovení zákona bez závažných škodlivých následků proto zpravidla nebudou přestupky, i kdyby naplňovala formální znaky uvedené v jednotlivých skutkových podstatách. Tato skutečnost je vyjádřena i v § 5 zákona o přestupcích, kde je přestupek vymezen jako společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen a který vykazuje znaky stanovené zákonem, nejde-li o trestný čin. To odpovídá zásadě, že správní trestání má ve vztahu k soukromoprávním možnostem nápravy fungovat jako skutečná *ultima ratio*.

Přestupky jsou v zákoně upraveny podle jednotlivých subjektů, které se jich mohou dopustit. Tam, kde je to možné, se po určitých formulačních a sjednocujících úpravách přebírá právní úprava přestupků ze stávajícího zákona o platebním styku. U nově vytvořených kategorií subjektů jsou příslušné přestupky tvořeny analogicky podle obdobných úprav ve stávajícím zákoně o platebním styku nebo v jiných zákonech upravujících finanční trh. Dbá se na to, aby sankce za porušení právních povinností byly diferencovány podle významu jednotlivých povinností a typové závažnosti jednotlivých přestupků.

§ 241 obsahuje přestupky spočívající v porušení přímo použitelných předpisů Evropské unie.

§ 242 stanoví, kdo projednává přestupky podle tohoto zákona, a určuje pravidla pro zveřejňování udělených sankcí ze strany České národní banky.

Další přestupky (§ 240 až 242)

8 DOHLED a kontrola

K § 243:

Stanoví se pravidla pro výkon dohledu nad dodržováním povinností vyplývajících ze zákona o platebním styku a z přímo použitelných předpisů Evropské unie. V zásadě se vychází z úpravy předchozího zákona o platebním styku.

K § 244:

V souladu s legislativní praxí se stanoví příslušné orgány podle přímo použitelných předpisů Evropské unie. Nově je explicitně stanovena Česká obchodní inspekce jako orgán dohodu nad dodržováním přímo použitelného předpisu Evropské unie upravujícího požadavky pro úhrady a inkasa v eurech ze strany plátce a příjemce. Věcně jde o specifický prvek diskriminace, který by měl být i dnes dohlížen ze strany orgánů České obchodní inspekce.

K § 245:

Povinnost mlčenlivosti se upravuje odkazem na pravidla povinnosti mlčenlivosti při výkonu bankovního dohledu. Upravuje se výměna informací mezi Českou národní bankou orgány dohledu ostatních členských států.

K § 246:

Stanoví se omezení pro Českou národní banku, jestliže mezi ní a orgánem dohledu jiného členského státu probíhá tzv. mediace za účasti Evropského orgánu pro bankovníctví.

K § 247:

Při výkonu kontroly postupuje České národní banka podle kontrolního řádu. Kontrolu lze provést také u obchodních zástupců a osob, které jsou podezřelé z neoprávněného poskytování platebních služeb nebo vydávání elektronických peněz.

K § 248:

Stanoví se pravidla pro uložení opatření k nápravě. Ustanovení vychází ze stávajícího znění zákona o platebním styku.

K § 249:

Při přeshraničním poskytování platebních služeb prostřednictvím obchodního zástupce nebo pobočky, které závažným způsobem ohrožuje zájmy uživatelů v České republice a jež není možné odvrátit spoluprací mezi orgány dohledu, se stanoví možnost, aby Česká národní banka uložila v ustanovení uvedená opatření k nápravě. Jedná o odchylku od standardního rozdělení rolí mezi orgány dohledu domovského a hostitelského členského státu.

K § 250:

Zavádí se obligatorní a fakultativní pravomoc České národní banky odejmout povolení udělené podle tohoto zákona a vymezují se podmínky pro tento postup. K odnětí povolení může dojít na žádost nebo může mít odnětí sankční charakter.

K § 251:

Zavádí se obligatorní a fakultativní pravomoc České národní banky zúžit povolení udělené podle tohoto zákona a vymezují se podmínky pro tento postup. K zúžení povolení může dojít na žádost nebo může mít odnětí sankční charakter.

K § 252 a 253:

Stanoví se obligatorní a fakultativní pravomoc České národní banky odejmout nebo zúžit souhlas k poskytování platebních služeb prostřednictvím obchodního zástupce nebo pobočky udělené podle tohoto zákona a vymezují se podmínky pro tento postup. K odejmutí nebo k zúžení povolení může dojít na žádost nebo mohou mít sankční charakter.

K § 254:

Ustanovení navazuje na § 42 správního řádu a stanoví odchylky dané unijním právem. Explicitně se stanoví povinnost odpovědět na podnět a prodlužuje se lhůta pro odpověď.

9 USTANOVENÍ SPOLEČNÁ, PŘECHODNÁ A ZÁVĚREČNÁ**9.1 USTANOVENÍ SPOLEČNÁ****Seznamy (§ 255 až 257)**

Stanoví se pravidla pro vedení seznamů některých osob oprávněných poskytovat platební služby. Určují se údaje, které se do seznamů zapisují. Česká národní banka má udržovat seznamy aktuální, což je důležité např. při poskytování nepřímého udělení platebního příkazu, neboť od oprávnění subjektu k poskytování této služby se odvíjí přístup nepřímému udělení platebního příkazu.

Seznamy mají umožnit orientaci v osobách oprávněných poskytovat platební služby. Tento fakt je posílen tvrbou jednotného evropského seznamu, který bude spravován Evropským orgánem pro bankovníctví. Jednotný evropský seznam bude obsahovat údaje, které poskytnou orgány dohledu jednotlivých členských států.

Oznámení o provádění plateb v rámci omezené sítě nebo prostřednictvím elektronických komunikací (§ 258 až 267)

K § 258 a 259:

Podnikatel, který provádí platby v rámci tzv. omezené sítě, má povinnost oznámit, jakým způsobem dané platby provádí, jestliže objem těchto plateb za posledních 12 měsíců poprvé přesáhne částku odpovídající 1 000 000 eur. Ustanovení má umožnit České národní bance snáze zjistit existenci takto rozsáhlých omezených sítí. Dále je stanovena povinnost osoby, která provádí platby v rámci sítě elektronických komunikací na základě výjimky podle § 3 odst. 3 písm. e), dokládat zprávou auditora dodržování stanovených limitů.

K § 260:

Výše tzv. surchargingu se omezuje částkou odpovídající přímým nákladům, které příjemci v souvislosti s použitím daného platebního prostředku vznikají. Surcharging je zakázán u platebního prostředku, u něhož je mezibankovní poplatek upraven v kapitole II nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/751, a u platebních služeb, na které se vztahuje přímo použitelný předpis Evropské unie upravující požadavky pro úhrady a inkasa v eurech.

K § 261:

Stanoví se pravidla přístupu platebních institucí k platebním účtům vedených úvěrovou institucí. Ustanovení má za cíl zlepšit přístup platebních institucí k účtům určených k ochraně peněžních prostředků svěřených klienty a k provádění platebních transakcí.

K § 262:

Obchodník bude mít možnost po poskytovateli platebních služeb požadovat uzavření rozhodčí doložky, tak aby případné spory z karetních transakcí bylo možné řešit v rámci rozhodčího řízení.

K § 263:

Komentované ustanovení představuje výjimku z obecného režimu nakládání s osobními údaji, jedná-li se o zpracování výlučně pro účely předcházení podvodům v oblasti platebního styku, jejich vyšetřování a odhalování. V ostatních případech se uplatní obecná právní úprava.

K § 264:

Stanoví se povinnost pro každého poskytovatele mít zaveden systém řešení stížností, který odpovídá zde uvedeným požadavkům. Ustanovení navazuje na řídicí a kontrolní systém, kde je vyřizování stížností a reklamací rovněž řešeno.

K § 265:

Jsou stanovena pravidla pro informování o mimosoudním řešení sporů, které v České republice probíhá před finančním arbitrem.

K § 266:

Na základě směrnice o platebních službách se předpokládá, že Evropská komise vytvoří informační leták týkající se práv uživatele platebních služeb. Poskytovatelé mají tento dokument zpřístupnit.

K § 267:

V souladu s legislativní praxí obsahuje jedno ze společných ustanovení zákona zmocnění pro Českou národní banku k vydání prováděcích vyhlášek. Zmocnění jsou konkretizována v jednotlivých ustanoveních.

9.2 USTANOVENÍ PŘECHODNÁ A ZÁVĚREČNÁ**9.2.1 Přejchodná ustanovení****K § 268:**

Platebním institucím se umožňuje poskytovat platební služby na základě dosavadního oprávnění po dobu šesti měsíců ode dne nabytí účinnosti zákona. Po uplynutí této lhůty se dosavadní povolení považuje za povolení k činnosti podle nově přijatého zákona o platebním styku.

Stanoví se povinnost doložit do tří měsíců ode dne nabytí účinnosti zákona, že platební instituce splňuje podmínky pro udělení povolení k činnosti platební instituce podle nově přijatého zákona. Směrnice totiž požaduje, aby příslušné orgány dohledu měly dostatečný čas rozhodnout, zda platební instituce splňuje podmínky pro udělení povolení podle nově přijatého zákona. Rozhodnuto by zpravidla mělo být během doby šesti měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.

K § 269:

Poskytovatelům platebních služeb malého rozsahu se umožňuje poskytovat platební služby na základě dosavadního oprávnění po dobu jednoho roku ode dne nabytí účinnosti zákona. Po uplynutí této lhůty se dosavadní povolení považuje za povolení k činnosti podle nově přijatého zákona o platebním styku.

Stanoví se povinnost doložit do devíti měsíců ode dne nabytí účinnosti zákona, že poskytovatel platebních služeb malého rozsahu splňuje podmínky pro udělení povolení k jeho činnosti podle nově přijatého zákona. Směrnice totiž požaduje, aby příslušné orgány dohledu měly dostatečný čas rozhodnout, zda poskytovatelé poskytující služby na základě výjimky v čl. 32 směrnice o platebních službách splňují podmínky pro udělení povolení podle nově přijatého zákona. Rozhodnuto by zpravidla mělo být během doby jednoho roku ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.

K § 270:

Institucím elektronických peněz se umožňuje poskytovat platební služby na základě dosavadního oprávnění po dobu šesti měsíců ode dne nabytí účinnosti zákona. Po uplynutí této lhůty se dosavadní povolení považuje za povolení k činnosti podle nově přijatého zákona o platebním styku.

Stanoví se povinnost doložit do tří měsíců ode dne nabytí účinnosti zákona, že instituce elektronických peněz splňuje podmínky pro udělení povolení k činnosti instituce elektronických peněz podle nově přijatého zákona. Směrnice totiž požaduje, aby příslušné orgány dohledu měly dostatečný čas rozhodnout, zda platební instituce splňují podmínky pro udělení povolení podle nově přijatého zákona. Rozhodnuto by zpravidla mělo být během doby šesti měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.

K § 271:

Vydavateli elektronických peněz malého rozsahu se umožňuje poskytovat platební služby na základě dosavadního oprávnění po dobu jednoho roku ode dne nabytí účinnosti zákona. Po uplynutí této lhůty se dosavadní povolení považuje za povolení k činnosti podle nově přijatého zákona o platebním styku.

Stanoví se povinnost doložit do devíti měsíců ode dne nabytí účinnosti zákona, že poskytovatel platebních služeb malého rozsahu splňuje podmínky pro udělení povolení k jeho činnosti podle nově přijatého zákona. Směrnice totiž požaduje, aby příslušné orgány dohledu měly dostatečný čas rozhodnout, zda poskytovatelé poskytující služby na základě výjimky v čl. 9 směrnice o elektronických penězích splňují podmínky pro udělení povolení podle nově přijatého zákona. Rozhodnuto by zpravidla mělo být během doby jednoho roku ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.

K § 272:

Staví se přechodné období šesti měsíců pro působení obchodních zástupců v domovském členském státě podle dosavadních právních předpisů. Po uplynutí této lhůty se platební instituce a instituce elektronických peněz považují za držitele souhlasu k poskytování platebních služeb prostřednictvím obchodního zástupce uděleného podle tohoto zákona

K § 273 a 274:

Platební instituce a instituce elektronických peněz se po 6 měsících ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona považují za držitele souhlasu k poskytování platebních služeb v hostitelském členském státě prostřednictvím obchodního zástupce nebo pobočky. Souhlas se vztahuje na ty pobočky a obchodní zástupce, jež byli oznámení podle dosavadních právních předpisů.

K § 275:

Ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona se povolení k provozování platebního systému s neodvolatelností zúčtování udělené podle dosavadních právních předpisů považuje za udělené podle tohoto zákona.

K § 276:

Vzhledem k tomu, že druhá směrnice o platebních službách zrušila zvláštní kategorii platebních služeb pro provozovatele sítí elektronických komunikací, stanoví se, jaké platební služby jsou držitelé dřívějšího povolení oprávněni poskytovat.

K § 277:

Stanoví se, jak má být nákladno s žádostmi o povolení či o zápis do registru podle dosavadního zákona o platebním styku. Dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se žádosti považují za žádosti podle nového zákona; v řízení o nich se dále postupuje podle nového zákona.

K § 278:

Stanoví se přechodné ustanovení ohledně poskytování platebních služeb u smluv uzavřených před účinností tohoto zákona.

K § 279:

Určují se pravidla pro provedení platební transakce, která byla autorizována podle dosavadních právních předpisů.

9.2.2 Závěrečná ustanovení

K § 280:

Zrušuje se stávající zákon o platebním styku a vyhlášky, které ho provádějí.

K § 281:

V souladu se směrnicí, které je v režimu maximální harmonizace, se stanoví účinnost zákona na 13. ledna 2018.